

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA RELIGIONISTIKY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Osobnost Abbé Pierra a Emauzské hnutí

The personality of Abbé Pierre and the Emmaüs movement

AUTOR PRÁCE: Kryštof Velčovský

Praha 2006

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Zdeněk Vojtíšek

STUDIJNÍ OBOR: Husitská teologie dvouoborová a religionistika

VĚNOVÁNÍ

Všem „compagnonům“, které jsem měl možnost potkat během mých pobytů v emauzských komunitách, zejména pak Josému, Eliasovi, Mariuszovi, Vladimírovi a Alexandru Avramenkovi.

PODĚKOVÁNÍ

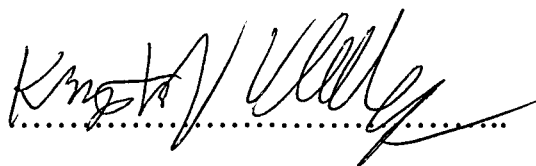
Rád bych na tomto místě poděkoval především rodičům, kteří mě v úsilí napsat práci podporovali.

Děkuji také panu doktoru Vojtíškovvi za jeho cenné rady a kritické připomínky.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že magisterskou práci s názvem „Osobnost Abbé Pierra a Emauzské hnutí“ jsem vypracoval samostatně, s použitím uvedených bibliografických pramenů a dalších v textu označených nepublikovaných informací získaných nejčastěji v osobních rozhovorech či vlastní zkušeností.

V Praze dne 30. června 2006

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kryštof Velčovský', written over a horizontal dotted line.

Kryštof Velčovský, 6. ročník HTF UK

OBSAH:

ANOTACE.....	1
ÚVOD.....	2
1 METODIKA.....	4
1.1. PRAMENY.....	4
1.2. JMÉNO A PSEUDONYM HENRIHO GROUÈSE.....	7
1.3. STRUKTURA PRÁCE.....	8
2 ABBÉ PIERRE.....	9
2.1 KOŘENY.....	9
2.2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	11
2.3 OBDOBÍ MNIŠSTVÍ A REZISTENCE.....	14
2.4 POSLANEC ABBÉ PIERRE.....	18
2.5 EMAUZY, VZNIK A VÝVOJ KOMUNITY.....	20
2.6 „POVSTÁNÍ LASKAVOSTI“.....	28
2.7 VÝVOJ PO „POVSTÁNÍ LASKAVOSTI“.....	33
2.8 ABBÉ PIERRE, REPREZENTANT CHUDÝCH.....	37
2.9 ROZKOL MEZI ABBÉ PIERREM A EMAUZY.....	42
2.10 ABBÉ PIERRE – OD ROZKOLU DO SOUČASNOSTI.....	43
3 PROBLEMATICKÉ ASPEKTY.....	49
3.1 ABBÉ PIERRE – IKONA MÉDIÍ.....	49
3.2 ABBÉ PIERRE A CÍRKEV.....	54
4 EMAUZY – HISTORIE Hnutí A JEHO STRUKTURA.....	60
4.1 „OBDOBÍ KATAKOMB“.....	60
4.2 PROMĚNY EMAUZSKÉHO Hnutí.....	63
4.3 KONSOLIDACE Hnutí.....	67
5 ZÁVĚR.....	69
POZNÁMKY.....	70
PRAMENY.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ANOTACE

Ve své práci se zaměřuji na osobnost Henriho Grouèse, v pozdějším období vystupujícím pod pseudonymem Abbé Pierre, a na jeho počín – založení Emauzského hnutí.

V první kapitole vymezuji téma, strukturu práce a problémy, se kterými se v přístupu k tématu setkáváme.

Ve druhé kapitole popisují osobnost Henriho Grouèse a jeho vliv na Emauzské hnutí.

V dalším samostatném oddílu pojednávám o problematických aspektech osobnosti Abbé Pierra, o jeho medializovaném obrazu a o jeho vztahu k církvi.

Závěrečnou kapitolu věnuji vzniku a vývoji Hnutí Emauz z jejich vlastního hlediska.

ANNOTATION

My dissertation focuses on the personality of Henri Grouès, who later adopted the pseudonym Abbé Pierre, and his achievement: the foundation of the Emmaüs movement.

In the first chapter, I introduce the reader to the topic and structure of the dissertation and I mention problems usually encountered by those addressing this topic.

The second chapter describes the personality of Henri Grouès and his influence on the Emmaüs movement.

The following chapter deals with problematic aspects of Abbé Pierre's personality, i.e. his media image and relationship with the church.

Finally, the last chapter is devoted to the foundation and development of the Emmaüs movement from their own perspective.

ÚVOD

V předložené studii se zabývám, jak ostatně vyplývá z názvu, osobností Henriho Grouèse, respektive Abbé Pierra a jeho zakladatelským počinem – Emauzským hnutím (*Le Mouvement Emmaüs*), později vtěleným do rámce emauzských komunit, jeho vývojem, pravidly a strukturou.

Z mnohovrstevnatého tématu jsem se rozhodl akcentovat osobnost Henriho Grouèse, která se mi jeví ve své problematičnosti zcela autentická. Emauzské hnutí, založené Grouèsem je naproti tomu, přes současnou formální i faktickou nezávislost, jaksi stále ideově a „duchovně“ odkázáno, pokud lze použít takovýto výraz, právě na svého zakladatele. Jednoduše, podle „tvrdě působícího“ vyjádření člena emauzského společenství (Desmard), teprve po smrti Abbé Pierra bude moci emauzský komplex prokázat svoji životaschopnost.

Smyslem této práce je kriticky zhodnotit osobnost Henriho Grouèse a jeho pozici ve vztahu k Emauzskému hnutí. V kapitole Abbé Pierre, ikona médií se zabývám také konstrukcí Grouèsova mediálního obrazu a to na bázi faktů či úvah, publikovaných v dílech francouzských autorů. Cílem je dosáhnout snahy pochopit, jak je výše zmíněný Abbé Pierre rámcově vnímán francouzskou veřejností. V textu se také implicitně snažím odpovědět na otázku proč tomu tak je.

Český čtenář měl možnost obeznámit se s touto problematikou jen velice okrajově. Situace ve Francii je pochopitelně značně odlišná. Najdeme zde desítky publikovaných rozhovorů, úvah a meditací Abbé Pierra či soubor nahrávek na CD nosičích; zkrátka vše, co doprovází medializované guruy, kteří na oplátku kritizují svědomí západní společnosti a její sklony k lhostejnosti vůči obecně lidským hodnotám.

Impulzem k sepsání této práce byl také fakt, že jsem sám měl možnost strávit dva měsíce v lůně emauzské komunity a to od poloviny října do 22. prosince

1998 (G.I.V.E., Escalquens). Později během let jsem ještě několikrát krátce navštívil komunity, zejména v regionu Bretaně (Quimperlé, Saint Briec). Osobně mne tehdy překvapil respekt, jaký chovají členové emauzské komunity vůči jejímu zakladateli.

1 METODIKA

1.1 PRAMENY

Předložená práce je výsledkem studia ve své drtivé většině francouzských referenčních pramenů. Vzhledem k tomu, že jsem neměl přístup do archivu osobních poznámek Henriho Grouèse, byl jsem odkázán na tituly publikované renomovanými autory, kteří začasťe byli, či jsou v přátelském (Lunel, Coutaz, Lefèvre, Roumieux) či profesním (Coutaz, Lefèvre) poměru vůči Grouèsovi. Vzhledem k tomu, že Pierre Lunel, v současné době rektor univerzity Paris VIII (Vincennes-Saint-Denis), měl jako dobrý přítel Abbé Pierra možnost studovat dokonce i jeho osobní deníky, čerpám a odvolávám se v okruzích, které nejsou reflektovány u jeho kolegů, právě na něj. Lunel volí narativní formu proloženou citacemi. Jeho dílo (*L'insurgé de Dieu*) má celkově dosti emotivní zabarvení a je tak nesené ambicí docílit identifikace čtenáře s perspektivou Abbé Pierra.

Lucie Coutaz, dlouholetá sekretářka otce Pierra, od roku 1945 prakticky až do své smrti roku 1982, sepsala svoji verzi událostí kolem vzniku emauzské komunity a následujícího vývoje. Vycházím z jejího podání zejména v problematice pasáží kolem přijetí prvního člena emauzské komunity (viz dále).

Mezi řadou dalších autorů vyzdvihují také André Roumieux, u kterého nacházíme originální svědectví. Roumieux působil dlouhou dobu jako ošetřovatel v psychiatrické léčebně ve Ville-Evrard, která se nachází nedaleko jednoho z prvních center Emauzského hnutí (Neuilly-sur-Marne) a sám také zažil na vlastní kůži zásadní události kolem vzniku Emauz. V jeho titulu *L'Abbé Pierre, le pèlerin d'Emmaüs* nacházíme stopy kritiky, nicméně je nutné mít na mysli jeho vlastní poznámku (pod čarou, str. 19), ve které sděluje, že bude ve své práci často odkazovat na Chevalliera, který s Grouèsem vedl dlouhý (rozuměj několikaměsíční) rozhovor. Roumieux tak činí proto, neboť se domnívá, že jedině

Abbé Pierre sám má právo hovořit o svých pocitech a o skutečnostech, které se týkají jeho osoby (!).

Dalším neopomenutelným autorem je právě Bernard Chevallier (viz výše) a jeho kniha rozhovorů s Abbé Pierrem. Toto dílo respektuje přirozenou řeč Abbé Pierra na jeho vlastní žádost a zanechává nám tak původní Grouèsův diskurz, sledující vývoj jeho myšlení, navíc podaný s odstupem profesionálního novináře.

Čtvrtým autorem, jehož považuji za nutné okomentovat, je Philippe Falcone, který roku 2004 vydává v kritické edici Golias titul *La construction d'une légende*. Patří mezi řadou autorů k těm nejkritičtějším vůči Grouèsově osobě. Jeho studie je rozdělena do několika kapitol, vztahujících se ke konkrétním životním etapám Henriho Grouèse, či k problematickým pasážím, které se týkají jeho osoby, hnutí Emauz, či jeho vztahu k emauzskému společenství. Zajisté nelze neocenit badatelovu poctivost ve smyslu rešeršní práce a zejména snahu kriticky poukázat na mytizovanou postavu Abbé Pierra. Přesto ale považuji za nutné upozornit, že pokud bychom s trochou nadsázky chtěli označit Lunela za Grouèsova dvorního hagiografa, Falconeho bychom označili za příklad předpojatého autora s intencí volit záporné znaménko všude tam, kde bychom v souladu se svým nejlepším vědomím mohli a podle mého soudu i měli ponechat problematiku otevřenou.

Dalším autorem, na nějž v textu odkazují, je Boris Simon, který podává, podle Falconeho věrný obraz myšlení Abbé Pierra. Vzhledem k tomu, že byl de facto přímým účastníkem událostí kolem vzniku Emauzského hnutí, je pro nás tento pramen cenný i z tohoto důvodu. Simon s ohledem na dosud žijící první členy Emauz jim ve svém textu pozměňuje jména. Je třeba ale mít na paměti zejm. vyjádření samotného autora, tak jak ho nacházíme v citaci u Falconeho, a to, že u redigování textu byl přítomen Abbé Pierre, který na jeho konečné zpracování dohlížel.

České prostředí nám nabízí jen poměrně malou možnost seznámit se důkladně s osobností Henriho Grouèse, stejně tak jako s problematikou komunitního

společenství Emauz. V indexu pramenů v závěru této studie uveřejňuji několik z nich, které však mají za cíl jen prvotní obeznámení čtenáře s existencí Abbé Pierra a Emauz. Přesto však v žádném případě např. nelze zpochybňovat relevanci titulu Heleny Amblardové (česky 2001), či překlad výše zmíněné práce Borise Simona (česky 1970). Titul Marcela Jacoba *Páter Petr: revoluce milosrdenství*, který vyšel v českém překladu r. 1991 oproti předchozím považuji za zcela nekritický pramen, nesený v pietním tónu. V roce 1992 pak můžeme číst o Abbé Pierrovi v sérii článků uveřejněných v Katolickém týdeníku (Havlíček 1992) a později marginální zprávu o Grouèsově popularitě (Martin-Plichta 2003). Krátkou zprávu životopisného charakteru uveřejnila také Mf Dnes (Jandourek 2005).

Ve své práci přirozeně vycházím také z knih, vydaných Abbé Pierrem (např. *Le bal des exclus* 1996, *Mémoires d'un croyant* 1997), které však v této práci přímo necituji, a také z jiných multimediálních pramenů (internetové zdroje, zvukové nosiče, či okrajově audiovizuální záznamy). Předložená studie je také podložena terénním výzkumem. Mezi lety 1999 prakticky až do současnosti jsem měl možnost uskutečnit několik rozhovorů s obyvateli emauzských komunit (G.I.V.E. Escalquens, St. Brieuç, Quimperlé, St. André), s nadřízenými (*responsables*, z nich vybírám: J.M. Delgéry, E. Briand, V. Zukic). Informačně bohatým pro mne byl také rozhovor s osobním asistentem Abbé Pierra, panem Laurentem Desmardem a naopak spíše inspirativní charakter mělo krátké, avšak pro mne osobně velice cenné setkání s Abbé Pierrem (2004).

1.2 JMÉNO A PSEUDONYM HENRIHO GROUÈSE

Prvním problémem, se kterým se setkáváme v materiálech reflektujících Grouèsovou osobnost, je jeho jméno, respektive pseudonym. Falcone věnuje této problematice celou jednu kapitolu. Já se zde omezím na stručnější komentář, opírající se o mé vlastní pozorování a z části také o Falconeho výklad. Je s podivem, jak nedbalou práci v této záležitosti někteří autoři vykazují. Shoda nepanuje ani v psaní jména Henri. Tak Lunel píše ve své práci z roku 1989 (*L'insurgé de Dieu*) Henry, aby o několik let později v reedici svého díla (*40 Ans d'amour 1992*) psal Henri. Od něj chybu nesprávně převzali další autoři (srovnej Kouchner 1993). Roumieux dokonce přímo v textu svého titulu osciluje napříč jednotlivými kapitolami mezi oběma variantami. S přihlédnutím k dostupným pramenům a zejména k faktu, že Grouès sám používá na svém hlavičkovém papíru variantu Henri, kloním se k této formě.

Podobný problém nastává u pseudonymu Abbé Pierre. K jeho historii se vyjadřuji dále v textu. V pramenech čteme varianty L'abbé Pierre, l'abbé Pierre, či Abbé Pierre. Z výše zmíněného důvodu se kloním k variantě poslední, tj. Abbé Pierre. Zde však panuje obecně větší volnost výkladu a ostatní varianty nelze považovat výslovně za chyby. Výraz Abbé ve spojení Abbé Pierre ponechávám nesklonný, skloňováno je pouze jméno Pierre, či samostatně se v textu vyskytující „Abbé“. V překladech citací se snažím držet co nejpřísněji originálu při zachování smyslu sdělení; z tohoto důvodu tedy ponechávám variantu jména preferovanou citovaným autorem.

V přísném slova smyslu bych měl používat pseudonym Abbé Pierre teprve v kapitole zabývající se obdobím francouzské rezistence, neboť právě v této době začal Grouès svůj pseudonym používat, nicméně činím tak dříve a to ze stylových důvodů.

1.3. STRUKTURA PRÁCE

Struktura práce je definována obsahem. Přesto jen několik málo slov na toto téma. Význam Emauzského hnutí nemůže být pochopen bez zevrubného a kritického představení Grouèsovy osobnosti. Proto mu také věnuji více místa. Životnost Emauz, jak již bylo naznačeno, také do značné míry stojí právě na autenticitě Henriho Grouèse a jeho vytríbeném smyslu pro skandalizaci. Počátky Emauzského hnutí vyrůstají z Grouèsova života a stejně tak následný vývoj je jakousi citlivou rezonancí mezi emauzskou komunitou a jejím zakladatelem. Není proto zcela možné vyvarovat se opakování určitých konstant napříč jednotlivými kapitolami (např. medializace Abbé Pierra a její efekt na hnutí Emauzy, založení hnutí Emauz v kapitolách o Abbé Pierrovi a dále znovu pak v samostatné kapitole zabývající se Emauzy, a další).

Na tomto místě bych také rád zmínil, proč se ve své práci nezabývám českými Emauzy. Podle vyjádření paní Bláhové (předsedkyně sdružení Emauzy, Rychnov nad Kněžnou) byly Emauzy v Čechách založeny jako občanské sdružení před patnácti lety (1991), avšak bez jakékoli přímé či nepřímé vazby na francouzské hnutí. Paní Bláhová se v rozhovoru zmiňuje o tom, že zakladatelé českých Emauz se francouzským hnutím pouze inspirovali. Z tohoto důvodu nepovažuji za nutné referovat o české emauzské problematice.

2. ABBÉ PIERRE

2.1 KOŘENY

Kořeny rodiny Grouèsových můžeme vystopovat v regionu Haute-Provence, ve farnosti Fouillouse. Jako „horalové s napůl italskými, napůl provensálskými předky (...) zde žijí po generace, vzdáleni světu a vystaveni velkolepé přírodě.“¹ O dědovi Henriho Grouèse, Josephovi Grouèsovi, se dozvídáme, že byl, tak jako jeho předkové, pastýřem, který se občas oddával snům o dalekém Mexiku – zemi, kam se uchýlilo nemálo lidí z blízkého okruhu komunity horalů včetně tří rodinných příslušníků Grouèsových. Během svého života se Joseph Grouès pokusí změnit zavedený řád pastýřské rutiny a odstěhuje se spolu se svojí ženou do Grigny nedaleko Lyonu. Stává se podomním obchodníkem s tkaninami.

„Joseph Grouès zná dvě přikázání: tvrdě pracovat a modlit se.“² Tvrdě pracuje mj. také proto, aby mohl zapsat svého syna Antoina na jednu z nejlepších škol v Lyonu – jezuitskou kolej (rue Sainte-Helene). Obchod se ale postupně stává nevýnosným a Antoine, ačkoli je zapáleným žákem, se rozhodne studia opustit, aby pomohl otci a tak se spolu s ním pokusil rodinu odvrátit od bídy. V říjnu r. 1886 se ale na žádost otce přihlásí do vojenské školy v Sainte-Etienne, aby se snad v budoucnu vypracoval na důstojníka. Tento cíl ale přeruší nehoda, která se udála během vojenského cvičení a Antoine tak z vojenské školy odchází, byť s velice dobrým ohodnocením.

Roku 1887 Joseph Grouès, Antoinův otec, umírá. Kariéra důstojníka tak rychle bere za své. Je nucen vypořádat se s pozůstalostí. Prodává, co se prodat dá, ale ani nadále není situace příznivá. Antoinovi se stále nedaří vymanit ze sevření věřitelů.

Když dostává dopis od svého bratrance Féliciena s výzvou, aby za ním přijel do Mexika, chápe se této příležitosti s tím, že matce a sestřám bude posílat peníze, které vydělá.

Do Francie se vrátí natrvalo až o patnáct let později, v červnu 1904.

Z pobytu Antoina Grouèse v Mexiku jsou zaznamenányhodné především dvě události. Z textu předloženém Lunelem se dozvídáme, že Antoine Grouès se stal obětí zděděného a generacemi hýčkaného snu o „Eldoradu“. Po příjezdu do Mexika nemůže dlouho najít práci. Unaven a zklamán je nucen ulehnout pod náporom žluté horečky, „...otřásající se vzlyky, hořící a blouznící po dobu několika týdnů, je blížek smrti. Vzhledem k nedostatku léků se intenzivně modlí.“³ Po nocích probdělých v modlitbě se nemoc dává na ústup. Antoine po této zkušenosti nabývá neotřesitelné víry, která, jak věří, „je schopna zázraků, překonává všechny překážky a vítězí nad nespravedlivou smrtí, nikoli takovou, která přichází, aby korunovala lidský život.“⁴

Tento radikální zásah ukončil jednu etapu života a započal novou. „Señor Antonio“ získává důvěru domorodců zejména svojí „láskou ke slabým, chudým a umírajícím.“⁵ „Sloužit přednostně nejvíce trpícím“⁶ je jakýmsi akcentem jeho nového životního poslání.

S novým životním přístupem se zlepšuje i jeho finanční situace. Antoine Grouès zakládá, spolu se svým bratrancem Félicienem, firmu „El puerto de Liverpool“. Její výnosy mu také umožní vyplatit zbylé věřitele z dob podnikání jeho otce, zaopatřit matku a sestry a nadto podporovat chudé domorodé obyvatelstvo. Úspěšný, ale stále více osamocen, se rozhodne vrátit do Francie (1904), kde brzo nato potkává svou nastávající ženu Eulalii Perraovou. O rok později (1905) uzavřou sňatek v Tarare, bydlišti snoubenčiny rodiců. Roku 1911 Grouèsovi opouštějí zázemí buržoazní rodiny Perraových a usazují se v Lyonu (6 Petite-Rue des Gloriettes).

5. srpna 1912, již v novém bydlišti, přichází na svět třetí syn Antoina a Eulalie Grouèsových – Henri.

2.2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Podle svého vlastního vyjádření prožil Henri Grouès, resp. Abbé Pierre, šťastné dětství obklopen svými sedmi sourozenci a vychováván šlechetnými rodiči. V době narození Henriho byla finanční situace jeho rodičů již velmi dobrá, a tak žádný ze sourozenců neměl dlouhou dobu možnost poznat chudobu a nedostatek. „Měli jsme tak velký byt, že jsme se prakticky všichni naučili jezdit na kole na jeho rozlehlých chodbách,“⁷ svěřuje se o mnoho let později Abbé Pierre.

„Do gymnázia – velmi klasického – jsem chodil k jezuitům,“ čteme v rozhovoru s Helenou Amblardovou. „O otci jsme věděli, že je každou neděli dopoledne pryč.

Když nám bylo dvanáct...třináct let, řekl jednoho dne mamince: 'Vezmu Léona a Henriho s sebou.' Přešli jsme celý Lyon. Daleko od středu města jsme vešli do jakéhosi velikého sálu, kde bylo třicet nebo čtyřicet zavšivených ubožáků. Spatřil jsem pět nebo šest pánů, o nichž jsem věděl, že jsou to přátelé mého otce, občas ho doma navštívili. Sundali si saka a vyhrnuli si rukávy, aby mohli dělat těm žebrákům holiče. A nikdo o tom nevěděl. (...) Každou neděli trávil můj otec dopoledne holením a stříháním, snídal s nimi a rozmlouval, hledal možnosti. Mnozí z nich odmítali jakákoliv řešení. Byli zvyklí na svůj způsob života; až do chvíle, kdy už jim nakonec na něj nezbývaly síly. Až do chvíle, kdy se podařilo přesvědčit je, aby šli do nemocnice nebo do chudobince. To je jeden takový příklad toho, jaký byl můj otec, mimochodem vlivný obchodník.“⁸

Sám Abbé Pierre na otázku, zda tato událost zásadně ovlivnila jeho směřování, ale uvádí jinou příhodu, která se udála v jeho sedmi letech.

„Za to, že spáchal drobnou dětskou zlomyslnost, kterou hodlal svést na jednoho ze svých bratrů, mu byla odepřena účast na večírku pořádaném jeho bratranci. Když se ale jeho bratři vrátili a hodlali mu vyprávět, jak vše probíhalo,

malý Henri je odmítl poslouchat s dodatkem: 'Co myslíte, že mi tím způsobíte, když jsem tam nebyl!'⁹

Když to uslyšel jeho otec, roztrpčen a zklamán mu důrazně vyčetl, jak je možné, že není šťastný z cizí radosti.

Otcovo hluboké zklamání muselo zanechat v Abbé Pierrovi hluboký dojem, neboť prakticky nevynechá příležitost, aby tuto zdánlivě banální příhodu nezmínil jako jednu z hlavních příčin jeho následného směřování.¹⁰

Další významný moment z hlediska krystalizace osobnosti Abbého Pierra zachycuje, kromě jiných životopisců, Helena Amblardová:

„Kousek od nás bylo muzeum misií, kam jsem chodil za deštivých dnů. Napsal jsem otci, který byl na cestách: 'Až se vrátíte, řeknu Vám velké tajemství.' (...) Jednoho večera mě tedy objal a zeptal se: 'Tak jaké je to velké tajemství?' Řekl jsem mu: 'Četl jsem takovou brožuru o misionářích a chtěl bych se stát misionářem.' Otec byl dočista ohromený. Měl jsem daleko k hodnému dítěti. Řekl mi prostě: 'Víš, bude nás to dost stát, maminku a mě, ale budeme na Tebe hrdí.' Až do mých sedmnácti osmnácti let jsme o tom už nikdy nemluvili. Když mi táhlo na čtrnáctý rok, byl jsem těžce nemocný. V tu chvíli byla celá moje náboženská výchova zpochybněna. Musel jsem hodně pracovat, přemýšlet, číst, abych mohl vidět podstatné věci (...). Bůh je láska, jsme milováni, jsme osvobozeni k lásce. Až setkání se svatým Františkem z Assisi mi umožnilo, abych se znovu našel.“¹¹

Ve stejném období se u Henriho Grouèse začínají projevy slabší imunity. Na otázku týkající se zdraví položenou B. Chevallierem, Abbé Pierre odpovídá:

„Je pravda, že během mého života jsem byl více či méně dlouze, s větším či menším neduhem, upoután na lůžko. Nikdy se ale nejednalo o permanentní neduživost. (...) Několikrát mi lékaři říkali: 'Smiřte se s tím, že už nebudete moci nadále vykonávat žádnou aktivitu.' A chvíli na to, když jsem se zotavil a nabral síly, pracoval jsem ještě více než předtím.“

Období, kdy jsem byl nemocen, mám vryta hluboko v paměti; ve skutečnosti pro mne mnoho znamenají. Díky izolaci a tedy možnosti nerušeně rozjímat ve mně na jednu stranu dozrávala veškerá prožitá skutečnost stejně jako myšlenky, ale na druhou stranu jsem prožíval také chvíle, kdy ke mně přicházely více či méně neuvědomované emoce. Abych byl přesný, konec roku 1927, respektive celou zimu, jsem strávil upoután na lůžko. A během této doby do mne vstoupil také určitý neklid...zmatek.“¹²

Echo tohoto vnitřního neklidu nalezneme v první části korespondence publikované v roce 1962 pod titulem *Vers le plus grand amour*. Jedná se o dopisy, které Grouès dostával od svého o dva roky staršího přítele Françoise Garbita. Dopisy Henriho Grouèse sice u Garbita¹³ nebyly nikdy nalezeny, nicméně vnitřní zmatek Abbého Pierra je zcela zřetelný v odpovědích Garbita svému příteli.

„Milovat život se člověk nenaučí z knih. To přijde najednou, ve chvíli, kdy má člověk čisté srdce a duši v míru, (...) přát si smrt je snad ta nejobludnější idea: v patnácti letech, kdy k tobě kypící život natahuje ruce, ty sníš o smrti! Ale smrt je korunou, prodloužením života. To skrze život se musíme dobrat ke smrti. Jen žitím si ji zasloužíme...“¹⁴

„Tato korespondence trvala od r. 1927 do r.1940. Představovala jednu z velkých milostí mého života,“¹⁵ svěřuje se Abbé Pierre.

2.3 OBDOBÍ MNIŠSTVÍ A REZISTENCE

Jak již bylo řečeno výše, v období patnáctého roku života je mladý Henri opět nemocen. Na radu lékařů je mu doporučen půlroční pobyt u moře v Cannes. Volné chvíle mladý gymnazista tráví četbou. Tak se mu do ruky dostává kniha „Život svatého Františka,“¹⁶ která ho dalekosáhle ovlivňuje. Definitivní rozhodnutí ale padne během velikonočních prázdnin (1927), během poutní cesty do Říma. Na zpáteční cestě se mladí poutníci zastavují v Assisi, respektive v Carceri, malém klášteře na hoře nad městem. Henri Grouès zde zažije neobyčejný stav zjitřené mysli. „Chlapec, který z Carceri odjížděl, již nebyl oním stejným chlapcem, který do Carceri přijel,“¹⁷ poznamená později Abbé Pierre.

Henri ukončuje svá středoškolská studia maturitou. „23. dubna 1931 se vzdává svého dědického podílu a rozhodne se vstoupit ke kapucínům, kteří tvoří součást řádu svatého Františka. (...) 21. listopadu poprvé oblékne hábit v klášteře Notre-Dame-du-Bon-Secours v Saint-Étienne. Henri se stává bratrem Philipem.“¹⁸ Stejnou událost, byť s lehkou literární licencí, čtenáři předkládá Boris Simon ve svém dnes již klasickém titulu „Hadráři z Emauz“¹⁹, zachycujícím období vzniku komunity Emauz (viz dále).

Z knihy Simona zde vyjímám pouze pasáž o dědickém podílu, který si podle autorových slov mladý Henri vyžádal. „Rodiče, kteří pečlivě střežili tradici i rodinné jmění, octli se náhle před neodvolatelným hlasem poslání: trápili se, přijali však tu oběť. Odevzdali mu otcovský podíl. Za jediný den jej rozdal dobročinným spolkům, nemocnicím a chudině v Lyonu, a pak vstoupil do kláštera kapucínů svatého Františka.“²⁰

Okolnosti vlastního života v lůně kláštera nám Abbé Pierre přibližuje v odpovědi na otázku Heleny Amblardové, „zda jsou kapucíni opravdu nejposlednějším ze všech řádů“ a „čím se vyznačují:“

„Je to poslední františkánský řád. Existuje spousta jiných řádů. Život v řádu se dělí na dvě období: formace a činnost. Já jsem poznal jen to první. Období formace trvá sedm let. Zahrnuje rok noviciátu, po němž se skládají první sliby na tři léta. Následují věčné sliby. Po skončení období formace spočívá život kapucínů ve střídání fází, období samoty, jeskyně poustevníka, a času nejrůznější činnosti. Život svatého Františka mě ovlivnil, abych se rozhodl takhle. A teď, na konci života, je mi zřejmé, co mi přineslo těch sedm let v uzavřenosti. Představuji pro mě to, bez čeho by život, který jsem po padesát let vedl, nebyl možný: nevydržel bych to. Z hlediska čistě rozumové logiky je nesmyslné připravovat v osamělé uzavřenosti někoho, kdo se bude setkávat se státníky, vědci a chudými ve všech zemích světa. Ale z hlediska moudrosti a lásky je to naprosto pochopitelné.

Jaký to byl život? Spali jsme oblečení na podlaze, budili nás každou noc mezi půlnocí a druhou hodinou ranní: první hodinu jsme zpívali žalmy, druhou jsme trávili v temnotě, aniž jsme mohli číst, adorací. Další tři čtvrtě hodiny uplynuly podobným způsobem před večeří, k tomu liturgie hodin během celého dne. Představuje to tři až čtyři hodiny každý den, z toho dvakrát – poprvé hodinu a podruhé tři čtvrtě hodiny – v tiché adoraci. A to se stalo ústřední milostí mého mládí, poznamenalo to celou mou bytost, celý můj život.

Byl jsem vysvěcen na kněze v tomto pojetí. Při mé první mši mi asistoval otec de Lubac. Velký učenec, prostý člověk, svatý řeholník.“²¹

Roumieux upřesňuje okolnost svěcení. „Stalo se tak 24. srpna 1938 v kapli jezuitské koleje Svaté Heleny v Lyonu.“ V předvečer ordinace přišel otec de Lubac k mladému adeptovi, aby mu udělil radu: „Zítřka, až se budete modlit na dlažbě kaple, pomodlete se k Duchu svatému za jedinou věc. Požádejte ho, aby vás obdařil antiklerikalismem svatých.“²²

Postupem času ale na „bratra Philipa“ doléhá stále více a více tvrdý klášterní řád. „Lékař doporučil, aby mě poslali do hor, ale my jsme se s představenými rozhodli, že bude zdravější, abych požádal v Římě o dispenz slibů a přidělení

k nějaké diecézi. Tak jsem byl začleněn do diecéze Grenoble. Poslali mě do La Mure na úpatí La Salette.“²³

O tři měsíce později vypukla válka. „V lednu 1940 jsem v Reichshoffenu dostal zánět pohrudnice. Takže jsem nezažil ty strašné boje naší porážky ve čtyřicátém roce.“²⁴ Henri Grouès strávil tuto dobu v Narbonnu. Tam se také dozvídá, že bylo podepsáno příměří. Později, již vyléčen, se vrací do Grenoblu, kde je jmenován vikářem místní katedrály.

O problematice situaci počátečních let okupace a o problémech lidí, kteří se plně nesmířili s kapitulací Francie, čteme u Amblardové:

„Zpočátku nevěděli, co dělat. Vydávali letáky, redigovali ilegální časopisy, lidé se nechávali zabít, protože je zastihli, jak tisknou nebo roznášejí časopisy. Mnoho jich takhle zemřelo, ale také vycházelo mnoho časopisů jako ten můj, *Nezávislá vlastenecká jednota*. První období bylo fází písemných protestů.

Razie v dvačtyřicátém vyprovokovala druhé období. Začalo zatýkání židů, cizinců. Někteří, mezi nimi já, vytvořili organizace, vyráběli falešné doklady. Kradli jsme na radnicích a okresních úřadech čisté formuláře občanských průkazů, pasů, razítka. Prostřednictvím přátel, kompliců, jsme vyráběli falešné doklady. Z některých, z těch, kteří byli ve Francii pronásledováni a v nebezpečí, se stali převaděči, začali převádět přes hranice do Švýcarska a později do Španělska.

A bylo i třetí období, kdy začaly nucené práce, totální nasazení. Spousta lidí nechtěla jít pracovat do Německa, do nepřátelských válečných fabrik. Mnozí se skrývali v horách. Nejlepší skrýš byla Paříž (anebo jiná velká města, protože tam se člověk mohl skrýt v davu) nebo právě hory. Stal jsem se jedním z organizátorů na východě Vercors.“²⁵

„Generál Descours, tehdy ještě velitel, přišel do Vercors, aby zjistil, jak by se dal navázat kontakt mezi vojenským velením a lidmi, kteří byli často bez jakékoliv organizace, v anarchii, zmatku, neopatrní. Setkání představitelů odboje s generálem se uskutečnilo v mé kaplance, v Grenoblu roku 1943. Zajišťoval

jsem přechod do Švýcarska u italské hranice. Mezi těmi, kteří tudy prošli, byl bratr generála de Gaulla Jacques, postižený celkovou paralýzou. (...) Podařilo se nám ho dostat do Švýcarska i s jeho ženou.“²⁶ Generál de Gaulle později neopomněl tuto událost zmínit ve svých pamětech.²⁷ Na jiném místě u Amblardové Henri Grouès shrnuje prostými slovy svoji válečnou zkušenost: „Tehdy jsem poprvé zažil partyzánskou válku. Dvacet pět mých přátel bylo zabito.“²⁸

Abbé Grouès²⁹, vzhledem k svému celkově nedobrému zdravotnímu stavu a díky vysilujícím ilegálním aktivitám, si během času začal uvědomovat, že na veškerou agendu již sám nestačí, a tak se uchyluje pro radu ke svému dlouholetému příteli otci de Lubacovi. „V Grenoblu navštivte slečnu Coutaz,“ poradí de Lubac Grouèsovi. „Je ředitelkou sociálního úřadu a navíc si můžete být jistý jejím charakterem.“³⁰ Tato dáma bude na příště stát po boku Abbého Pierra, prakticky od r. 1945 až do její smrti r. 1982.

Grouèsova cesta směřuje dále do Alžírska, kde se setkává s generálem de Gaullem. Abbé Pierre, během rozhovoru u oběda, de Gaullovi slibuje, že jakmile bude schopen, zařadí se opět rovnocenně do odboje. „Udělejte to, neboť až dobudeme vítězství, měli bychom stavět na skutečných bojovnících, nikoli na úřednících.“³¹ Kvůli špatnému zdraví se ale nemůže zúčastnit hlavních osvobozovacích bojů.

Je poslán do Maroka jako duchovní Námořnické školy.

O šest měsíců později ho ministr námořnictva povolává do Paříže.

2.4 POSLANEC ABBÉ PIERRE

Henri Grouès prochází metamorfózou. V oficiálním styku si ponechává své občanské jméno; v kontaktu s lidmi vystupuje jako Abbé Pierre (viz kapitola Abbé Pierre, ikona médií).³²

Do Paříže přijíždí v době přípravy voleb do Ústavodárného shromáždění (*L'Assemblée constituante*). Křesťanští demokraté, členové uskupení kolem de Gaulla stejně jako šéf Lidových republikánů (*Mouvement républicain populaire, MRP*) Pierre-Henri Teitgen vyzývají mladého duchovního k participaci ve volbách. Ačkoli stále váhá, žádá, v souladu s kanonickým právem, pařížského kardinála Mgr. Suharda o povolení kandidovat. Je mu uděleno. Podle Reného Rémonda, odborníka na období IV. Republiky, byl příklon Abbého Pierra k MRP logickým krokem. „Ačkoli se nejednalo o konfesně vyhraněnou stranu, jejím cílem bylo uvést v harmonii vztahy mezi církví a politickou sférou. Mít ve svých řadách kněze představovalo tedy určitou záruku.“³³

Ve svých třiceti čtyřech letech oslovuje Abbé Pierre potenciální voliče zčásti naivním, ale přitom odvážným proslovem, dosti odlišným od projevů politických „profesionálů“. Jako jediný je zvolen za svoji stranu počtem 41 817 hlasů.

Jako člen komise Národní obrany předkládá dva návrhy zákonů týkající se posílení statutu bývalých odpůrců programu nucených prací stejně jako všech odpůrců pro-hitlerovského režimu. „Archivy Národního shromáždění ale ukazují, že se aktivně angažoval velice zřídka.“³⁴

Jacques Parini na svého stranického kolegu vzpomíná jako na svého druhu revolucionáře, politického rebela. „Chápal své angažmá jako službu, nikoli jako kariéru. Nakonec se ale ukázalo, že cesta, kterou se vydal, byla (politicky) bezvýhodná.“³⁵ Většina komentátorů se shoduje, že byl příliš „praktickým člověkem“ na to, aby byl ochoten proniknout do složitých mechanismů politiky.³⁶ Někteří kolegové vzpomínají, jak se neustále díval na hodinky, neboť

se, kromě jiných aktivit, permanentně pohyboval mezi Paříží a svým volebním obvodem (La Lorraine). Jeho sekretářkou, která ho vždy ochotně následovala byla slečna Lucie Coutaz.

Ve volbách do Národního shromáždění (*L'Assemblée nationale*) 10. listopadu 1946 MRP ztratí jedno ze dvou křesel. Abbé Pierre je ale znovu zvolen a potvrzen ve funkci člena komise Národní obrany (*la Défense nationale*) a postupně zvolen do několika dalších komisí (*la commission des Pensions* 1948, *la commission de l'Intérieur* 1951). Národnímu shromáždění předkládá 13. června 1949 návrh, aby byla vyčleněna jedna tisícina ze zbrojního rozpočtu ve prospěch světových organizací jako např. Unesco.

13. října vystupuje ve prospěch odpůrců vojenské služby. Sám jako bývalý odbojář apeluje, aby nebyli zavíráni ti, kteří podle svého přesvědčení odmítají zabíjet. Tuto snahu dokonce neveřejně podpořil i generál de Gaulle, z důvodů narušování morálky posádek v kasárnách.

Vcelku lze prohlásit, že byl, až na řídké výjimky, konformním vůči politické linii MRP. Jednou z takových výjimek byla problematika Indočíny. Henri Grouès 20. listopadu 1950 deklaroval názor, že francouzská diplomacie nevyvíjí dostatečnou iniciativu pro to, aby mohl být konflikt v Indočíně ukončen.

Ve stejném období se ale také stahuje do politického ústraní. Již o několik měsíců dříve se ideově rozešel s MRP a stále více si také uvědomuje, že politické prostředí dostatečně neumožňuje prosadit zájmy řadového občana. „Zklamán politikou a unaven vnitřními rozpory,“³⁷ zkouší se ještě prosadit spolu s Paulem Boudetem³⁸ a Charlesem d'Aragonem³⁹ jako platforma nezávislé levice. Vzhledem k absenci osobností na volební kandidátce a ztrátě podpory MRP získává 17. června 1951 ve volbách pouze 7,7 % hlasů a ztrácí tak poslanecký mandát.

2.5 EMAUZY, VZNIK A VÝVOJ KOMUNITY

V exkurzu do počátků komunity Emauz je třeba udělat krok zpět.

Roku 1945 na počátku své politické dráhy se Henri Grouès usazuje v Paříži poblíž Saint-Germain-des-Prés. Brzy nato, na jaře 1946, je nucen hledat si jiné ubytování. Poválečná bytová krize, která není uspokojivě zažehnána prakticky dodnes, zasáhne poprvé do života čerstvě zvoleného poslance. Nachází prostory poblíž Invalidovny⁴⁰, které sdílí s rodinou pronajímatele. Zanedlouho je však opět vyzván k odchodu. „Stává se tak po třetí 'bezdomovcem'“.⁴¹

Přes zprostředkovací agenturu se dozvídá o dvoupatrovém domu v Neuilly-Plaisance k pronájmu za padesát tisíc franků ročně. Při obhlídce objektu a přilehlých pozemků pochopí, proč je cena tak nízká. Kromě střechy a zdí je vše v desolátním stavu - topení, elektrické rozvody; podlaha v prvním patře hrozila zřícením, vypovídá L. Coutaz. „Vůně jabloní v zahradě a dokonalý pocit klidu a míru, který se všude kolem vznášel,“⁴² způsobil, že ještě téhož dne byla smlouva o podnájmu podepsána, referuje dále Coutaz.

Součástí legendy, která obklopuje prostá fakta událostí, je také pozdější komentář Abbého Pierra, že „vše započalo, protože dům byl příliš velký.“⁴³ Ve skutečnosti pronájmu domu předcházela schůzka Abbé Pierra s kněžími – představiteli Pařížské misie (*la Mission de Paris*), kde bylo mj. dohodnuto, že dům může sloužit jako místo odpočinku pro dělnické rodiny osmnáctého pařížského obvodu.⁴⁴

Po provedení nejnutnějších oprav nabídne Abbé Pierre svému poslaneckému kolegovi, aby se nastěhoval do prvního patra. Sobě a své sekretářce, slečně Coutaz, vyhradí dvě místnosti ve druhém poschodí. Opravuje také dva menší pavilony na zahradě. Jeden je přeměněn ve společenskou místnost, druhý v improvizovanou kapli.

Budovu, která sloužila, byť jen velice krátkou dobu, jako místo odpočinku dělnickým rodinám, Abbé Pierre pojmenoval jako „Dům svatého Františka“.

Tento název byl ale velice záhy změněn na „Emauzy“ (*Emmaüs*), neboť ten daleko spíše evokoval ideu „obrození a naděje“⁴⁵ a nadto Neuilly-Plaisance svojí polohou připomíná tak trochu emauzskou obec v Palestině (ne příliš vzdálenou od Jeruzaléma), vyvolává Coutaz slova otce Pierra.

Prostřednictvím prvního letáku vybízejícího občany k návštěvě nabízí Emauzský dům k dispozici „společenskou místnost s kapacitou osmdesátí míst, oratoř, knihovnu, jídelnu, pět místností pro manželské páry a stodolu pro dvacet osob.“⁴⁶ Výzva byla vyslyšena a dům brzy zaplavily mladé páry, ale i starší rodiny s dětmi stejně jako mládež organizovaná v nespočetných spolcích.

B. Simon referuje o počátcích Emauz takto:

„Přišlo léto a dům, jenž je zapsán na seznamu O.C.A.J. (*Organisation Central des Auberges de la Jeunesse*)⁴⁷, připravuje se k přijetí mladých hostů, kteří se brzy začnou sjíždět z Francie, z celé Evropy, ze všech částí světa. Abbé chce dát jako president výkonného výboru Všeobecného hnutí pro světovou konfederaci stoupencům tohoto hnutí ze všech národů možnost levného pobytu v Paříži. Kupuje na úvěr dřevěné baráky bývalých válečných zajatců v Saint-Denis a ve spěchu je s Bastienem⁴⁸ sestavuje; rozmisťuje je přitom do čtverce okolo růžové zahrádky, jež se pak promění v 'Kvetoucí klášter'.

Do Emauzského domova, jenž se stal točnou mezinárodního přátelství, přijíždějí první mladí zahraniční hosté, na kole nebo autostopem: Finové, Rakušané, Mexičané, Řekové, Indové...“⁴⁹

O idealismu Abbého Pierra, který vycházel především ze zkušenosti válečných let, kdy se také poprvé setkal s bídou fyzickou i mravní, svědčí i následující pasáž vyňatá z knihy B. Simona:

„Představitelé moci se hlásí k názoru, že rozhodující silou v životě je nakonec úplné společenství, celek ve své úplnosti; avšak všichni si myslí, otevřeně nebo potají, že se to má uskutečnit na základě obětí těch ostatních.

Jestliže povstane chudý a odvážný (Kristus, Tolstoj, Gándhí) a s nebojácnou rozhodností připomene lidem, že pravá radost pro všechny lidi se rodí ze

sebeobětování, a nikoli z oběti bližního, vysmívají se mu, urážejí jej, uvrhnou jej do vězení, a nakonec dojdou k přesvědčení, že se ho nezbaví jinak, než když ho vydají na smrt.

Válka se nerodí z toho, co lidi a národy navzájem odlišuje, nýbrž z toho, co mají mezi sebou podobného a špatného.

Mír nemůže vyrůst z násilí, zmobilisovaného k tomu, aby změnilo život bližního, nýbrž z násilí na sobě samém, ze skutečného oddání se (a to nemůže jít bez násilí) opravdové službě ve prospěch všeobecného dobra...

Jednotlivci i národy necht' se cvičí v odříkání...

Hledejte jak sloužit, nevyhledávejte jen zisk...

Národy musí dát souhlas k vzájemnému omezení svrchovanosti, a především k omezení suverenity hospodářských, územních, ideologických...⁵⁰

Tento výňatek ukazuje, kromě obecně naivní domněnky, že prožitá zkušenost války umožní realizaci křesťanského ideálu a změni tak bytostné určení člověka, také na jeden osobní rys Abbého Pierra. V této původní předmluvě k dílu A. Kaplana o Gándhím a o Tolstém, stejně jako v jiných apelech z té doby, zaznívá z jeho úst obecný ideál míru a bratrství mezi národy. O několik málo let později budou proslovy „otce“ Pierra mít podstatně adresnější charakter a slova jako „bratrství“ a „mír“ budou nahrazeny slovy „bída“ a „utrpení“.

Na počátku léta 1949 Abbé Pierre odjel jako člen parlamentní skupiny světových federalistů do Stockholmu na druhý kongres organizovaný Hnutím pro světovou konfederaci.⁵¹

„V té době zazvonil na dveře Emauzského domu jeden mládenec s prosbou o pomoc. Jeho sousedé se prý neustále hádají. Jestli to tak půjde dál, bude to mít určitě tragickou dohru. Je třeba včas zasáhnout.

Onen mládenec začal vyprávět, jak jeden muž jménem Georges byl před dvaceti lety odsouzen na doživotí k nuceným pracím za vraždu, kterou spáchal v afektu. Po dvaceti letech galejí strávených v Cayenne byl omilostněn za hrdinské chování během požáru, který vypukl v jejich kolonii.“⁵²

Když se vrátil do Francie, zjistil, že jeho snoubenka si našla jiného muže a že tedy nemá kam jít. V nepřítomnosti Abbého Pierra přijala Georgese jeho sekretářka – slečna Coutaz a slíbila mu, že ihned poté, co se vrátí Abbé Pierre, se společně pokusí najít řešení jeho svízelné situace. Zoufalý Georges se nicméně pokusil spáchat sebevraždu. Otec Pierre okamžitě po návratu ze Stockholmu Georgese navštěvuje. „Nemohu ti nic dát,“ pronáší první slova dnes již legendárního rozhovoru Abbé Pierre, „neboť nic nemám. Když jsem v devatenácti vstupoval do kláštera, vzdal jsem se svého podílu na dědictví. Ale ty, ty jsi volný. Vzhledem k tomu, že jsi se pokusil spáchat sebevraždu, nic tě nesvazuje. Podívej, já se snažím opravit starý dům, abych tam mohl přijímat spousty lidí! Pokud jsi ochoten mi pomoci, můžeme společně dokázat mnohem víc.“⁵³

Georges tuto nabídku přijal a stal se tak historicky prvním „compagnonem“⁵⁴ emauzského společenství.

S přijetím prvního „compagnona“ do Emauzského domu nastává zatím ještě nereflektovaný, ale ve svém zárodku již předurčující obrat. Abbé Pierre a jeho komunita určená pro mládež a chudé, ale „standardní“ rodiny pozvolna začíná otevírat dveře těm rodinám či jedincům, kteří se ocitají na samém okraji společnosti.

S přijetím prvních „compagnonů“ se ale také zároveň začínají formulovat principy tohoto specifického „bratrsko-sociálního“ zařízení.

První pravidlo bylo a je de facto obsaženo v setkání Abbé Pierra a Georgese Legaye. Otec Pierre nenabízí bývalému trestanci útočiště či útěchu po způsobu klasických charitativních azylových zařízení. Je to naopak ztroskotanec bez jakékoliv perspektivy, kdo je vyzván, aby se spojil se zakladatelem Emauzského domu v pomoci těm, kteří toho mají ještě více za potřebí. Než Georges Legay zemřel, zopakoval Abbé Pierrovi slova, která vyřkl i během jejich prvního setkání: „Kdybyste mi býval dal cokoli, pokusil bych se znovu spáchat

sebevraždu, neboť to, co mi scházelo, nebyly jen finanční prostředky, ale především SMYSL ŽIVOTA.“⁵⁵

Základní idea, vycházející z tohoto setkání, stejně jako zkušenost dalších „vydědenců společnosti“ byla později přetransformována do „Všeobecného manifestu Emauzského hnutí“⁵⁶ (1969). Obecně respektovaným pravidlem také zůstává vědomý nezájem o minulost „compagnona“, pokud se on sám neodhodlá svoji často temnou stránku minulosti poodhalit. Vstup do emauzského společenství tak představuje, nebo alespoň představovat má, radikální zlom v existenci „zlomeného“ jedince a spoluvytváří tak jeho novou osobnostně-společenskou identitu, založenou na principu rovnosti, která je obsažena v nabytém statutu „compagnona“. Výsostným privilegiem emauzských komunit je dokonce i obnovené starobylé právo azylu vztahující se na příchozí „compagnony“, které Abbé Pierre „vyloboval“ u prefekta policie během únorových událostí roku 1954.

S příchodem nových jedinců a rodin, nacházejících se v zoufalé situaci, se komunita začíná přirozeně strukturovat a expandovat. Nově příchozí se zapojují ihned do práce na rozdílných postech; kromě práce v kuchyni a na Emauzském domě v Neuilly-Plaisance někteří „hadráři“ odcházejí za prací mimo komunitu a přispívají tak drobným dílem do nestabilního rozpočtu. Avšak neustále rostoucí komunita se díky své relativně úspěšné politice stává stále známější ve svém okolí. Tak vzniká uzavřený kruh – s neustálým přijímáním rodin, bojujících doslova o přežití, přicházejí také větší finanční problémy. Abbé Pierre ze své poslanecké mzdy skupuje laciné pozemky, o které není zájem a na kterých pak obyvatelé Emauzského domu společně stavějí více či méně provizorní obydlí. Jsou to zejména Maison du pont (Neuilly-sur-Marne), Champs Fleuris, pozemek pojmenovaný Cité des Coquelicots („Městečko vlčích máků“) či La Réserve (volně přeloženo jako „Depozitář“ či doslova „Rezervace“). Posledně jmenovaný pozemek svědčí již svým jménem o prvotním účelu; původně sloužil jako depozit materiálu. V první fázi tedy nebyl v žádném ohledu brán zřetel na

dispozice pozemku z hlediska jeho obyvatelnosti. Měřítkem výhodnosti pozemků obecně byla především jejich nízká cena a z toho vyplývalo následující: absence kanalizace či jakýchkoli jiných sítí, relativní vzdálenost od společensko-sociálních struktur (školy, úřady, obchody, atd.) či lokace na periferii. Tyto podmínky, často přetrvávající ještě dlouho po roce 1954 (viz dále), se stanou jedním z důvodů pozdějších kontroverzí mezi jejich obyvateli a Abbé Pierrem. Z těchto důvodů také dochází k prvním konfliktům s úřady. Týkají se stavebních povolení. Tyto konfrontace Abbé Pierra s pověřenými úředníky postupně nabývají na typickém charakteru: úředník vyčítá „šéfovi“ emauzského společenství překročení stavebního plánu a vyhrožuje zastavením celé výstavby. Abbé Pierre, často sám na stavbách pracující, následně obviní společnost z lhostejnosti a hlavní vinu svalí na státní aparát. Úředník, vystrašen medializací celé akce, obvykle ustoupí. „Vztek nás tváří v tvář utrpení často zbavoval smyslů,“ cituje L. Coutaz Abbé Pierra.⁵⁷

Zdánlivá bezvýchodnost situace se naplno projevila r. 1951. Henri Grouès ztrácí ve volbách svůj poslanecký mandát a tedy i příjmy z něho vyplývající. V prosinci téhož roku komunita čítá osmnáct členů. Abbé Pierre se uchyluje k extrémnímu řešení. Nechá vytisknout leták s provokativním textem obviňujícím horní společenskou třídu z lhostejnosti k nezměrnému utrpení svých spoluobčanů. V luxusních kavárnách a restauracích distribujíc letáky zároveň žádá o drobný příspěvek. Tento specifický pokus Abbé Pierra o senzibilizaci společnosti nenachází prakticky odezvu.

Ve stejnou dobu se Auguste Le Gall, jeden z „compagnonů“, svěřuje Otcí Pierrovi s možným receptem, jak vybřednout z momentální krize. Tím všelékem má být sběr, respektive třídění odpadu z popelnic a následný odprodej sebraných papírů, hadrů (odtud označení „emauzští hadráři“), železa a jiných surovin vhodných k recyklaci. Nedůvěřivý Abbé Pierre váhá, ale nakonec souhlasí. Tento prostředek, spolu s odvozem nepotřebných věcí nabídnutých sympatizanty, bude představovat hlavní zdroj příjmů emauzského společenství.

„Na záchranu lidí bez přístřeší, zanechte před vašimi dveřmi staré noviny, oblečení, staré krámy aj. Vyzvedneme si je zítra. Děkujeme,“⁵⁸ zní výzva na letácích, zanechaných ve schránkách Pařížanů. Hadráři z Emauz touto aktivitou datují období, v němž se Emauzský dům transformuje v organizované hnutí v boji s lidskou mizérií.

Na jaře roku 1952 má Henri Grouès a jeho společníci větší štěstí. Je upozorněn Rogerem Dobignym na vědomostní soutěž *Quitte ou double*, kterou pořádá Radio Cirkus a která se tentokrát má odehrát v Neuilly-sur-Marne. Po počátečních pochybnostech a na naléhání svého přítele Grouès nakonec souhlasí se svojí účastí v soutěži. Po zodpovězení několika otázek na téma aktuálních událostí vyhrává 256 000 franků.⁵⁹ Poté se ujímá mikrofonu a mluví o Emauzích. Efekt na sebe nenechává dlouho čekat. Úspěchu katolického duchovního v populární soutěži se bezprostředně poté ujímají všechna tradiční média; televize této události vyhrazuje dokonce část zpravodajství. V následujících dnech se dostavuje i bezprostřední reakce veřejnosti, která na adresu komunity v Neuilly-Plaisance zasílá finanční i materiální dary.

O objemu protředků a celkovém mediálním ohlasu svědčí nová stavební expanze na pozemcích emauzského společenství. V polovině roku 1952 bylo postaveno 19 menších domků v Champfleuri. V Coquelicots byla započata stavba domů pro 14 rodin. Nadto Grouès kupuje původním určením lesnickou školku – pozemek v Pontault zvaný La Pépinière, splatný do pěti let. 32 rodin zde dostalo povolení ke stavbě. Naposled kupuje část lesa u Pomponne, kde etabluje klasické „bidonville“ (La Pomponnette), směs chudinských obydlí, zkonstruovaných z rozličných materiálů (ekvivalent slumu či jihoamerické „favelly“). Na žádném z těchto pozemků nebyla zavedena voda, elektřina ani kanalizace.

U Pierra Lunela a Borise Simona nacházíme údaje o rozrůstání osazenstva. Zatímco v létě 1950 bylo členů komunity pět, následující léto jich bylo již

patnáct. V prosinci stejného roku čítala komunita osmnáct členů, dvacet devět v únoru 1952, padesát v červenci, sto osmdesát v prosinci 1952.⁶⁰

Tento stav zůstane nezměněn až do února 1954, který v historii emauzského společenství označujeme jako „Povstání laskavosti“ (viz dále).

2.6 „POVSTÁNÍ LASKAVOSTI“

Zima roku 1954 se svými rekordními mrazy zastihuje Francouze nepřipravené.

3. ledna v časopise *La vie catholique illustrée* vychází článek se znepokojivými informacemi: „V tomto čase poválečné obnovy, ale také porodního 'boomu' a zároveň exodu mladých párů z venkova, žije jeden milion Francouzů, z nichž 400 000 v pařížském regionu, v hotelu či pronajatých pokojích. Ve chvíli, kdy už si nemohou dovolit zaplatit nájem, čeká je zpravidla expulze, tj. ulice.“⁶¹

V situaci kritického nedostatku bydlení, Abbé Pierre apeluje na své přátele-poslance, aby podpořili pozměňovací návrh zákona na vyčlenění jedné miliardy z devadesátimiliardového rozpočtu na nezbytnou výstavbu bytových jednotek pro rodiny s nižším sociálním statutem. „Když návrh přišel na řadu, byla již noc. Senátoři byli unavení. Každý myslel jen na to, jak se dostane domů. (...) Návrh byl zamítnut. Teploměr venku ukazoval -10 °C,“⁶² referuje o hlasování Coutaz.

Následující den v jedné z emauzských kolonií umírá dítě na podchlazení. Abbé Pierre adresuje otevřený dopis ministru pro rekonstrukci (*Ministre de la Reconstruction*) Maurici Lemairovi, v němž ho vyzývá, aby se zúčastnil pohřbu malého Marca. Ministr se druhý den pohřbu skutečně účastní. Abbé Pierre využívá příležitosti a zasvětil ministra do situace tristní reality lidí, kteří díky vládní bytové politice prakticky nemají šanci začlenit se do sociálně důstojného života. Ministr přislíbí, že návrh na výstavbu bytových jednotek bude realizován.

V této době ještě neexistuje strukturovaná síť sociálních zařízení. Přestože tradiční charitativní organizace⁶³ byly zaplaveny bezdomovci, ministr vnitra neopomněl připomenout prefektům, aby byly dál prováděny expulze neplatičů,

a to s co největší přísností. V opačném případě by mohl být narušen veřejný pořádek, autorita soudů a v důsledku autorita státu.

Abbé Pierre mobilizuje „compagnony“. Objíždějí pařížské bezdomovce, aby je přes noc zaopatřili jídlem a přikrývkami. V pátek 29. ledna vztyčuje na zapůjčeném pozemku v samém centru Paříže vojenský stan pro několik stovek bezdomovců. V neděli 31. ledna navštěvuje Abbé Pierre na pozvání místní farnosti Courbevoie. Je pozván také na radnici. Vzniká první výbor naléhavé pomoci pro lidi bez přístřeší (*comité d'aide d'urgence aux sans logis*). Na jeho kontě se brzy shromáždí 750 000 franků.⁶⁴ „Dobrovolníci sdružení kolem Abbé Pierra se vydávají do pařížských ulic.. Je -15 °C.“⁶⁵ Mezi dobrovolníky je i Gérard Marin, novinář píšící pro Figaro, jenž se s Grouèsem seznámil v letech 1952-1953. To on prosadil u svého šéfredaktora uveřejnění otevřeného dopisu ministru Lemairovi týkajícího se pohřbu malého Marca. Druhým významným dobrovolníkem, jehož nabídnutou pomoc Grouès neodmítne, je bývalý ministr Robert Buron.

Následujícího dne, 1. února, nacházejí emauzští dobrovolníci v blízkosti divadla Châtelet šedesátišestiletou mrtvou ženu. „Jediný papír, který u sebe měla, byl úřední příkaz k vyklizení bytu.“⁶⁶ „Abbé Pierre se téměř zhroutil,“ vzpomíná Georges Verpraet, jiný tehdejší novinář píšící pro Figaro a Grouèsův přítel. Verpraet nabízí Abbé Pierrovi svůj kontakt na radiostanici s celostátním dosahem. Po telefonickém spojení s šéfem radia Jeanem Teitgenem, který po počátečních pochybách nakonec souhlasí s odvysíláním naléhavé zprávy, oba muži usednou a narychlo sepíší na kousky papíru výzvu všem Francouzům:

„Pomozte přátelé!

Tuto noc, ve 3 hodiny ráno, na chodníku bulváru Sébastopol⁶⁷ umrzla žena. V ruce třímala příkaz k vyklizení bytu, na jehož základě ji z něho vyhodili. Přes dva tisíce lidí stráví každou noc venku, zkrouteni mrazem, bez střechy, bez chleba, někteří téměř nazí. (...) Poslouchejte mě: během tří hodin byla

zprovozněna dvě záchytná centra; jedno pod stanem u Pantéonu, v ulici Montagne-Sainte-Genevieve, druhé v Courbevoie. Již teď jsou přeplněná. Je třeba je otevřít všude. Je třeba, aby ještě tento večer, v každém městě ve Francii, v každé pařížské čtvrti, byly vyvěšeny cedule, které budou svítit do tmy a na nichž bude napsáno: 'Bratrské centrum pomoci', a dále: 'Ty, který trpíš, ať jsi, kdo jsi, vejdi, vyspi se, najez se a nalezni znovu naději. Zde tě máme rádi.'⁶⁸

Georges Verpraet přidává k závěrečnému apelu: „Každý z nás může přijít pomoci lidem bez přístřeší. Pro dnešní večer a pro nadcházející den potřebujeme 5 000 pokrývek, 300 velkých amerických stanů, 200 pánví. Doneste je prosím..., kam?“ Oba muži váhají. Manželka Georgese Verpraeta vytahuje Abbé Pierrovi z kapsy zmačkaný dopis doručený před dvěma dny. Neznámá majitelka hotelu, dojata bezútěšnou situací bezdomovců, nabídla několik prázdných pokojů Abbé Pierrovi. „Do hotelu Rochester, 92 rue de La Boétie,“ pokračují oba muži v sepisování projevu. „Setkání dobrovolníků a nákladních aut pro sběr (zmíněných věcí) dnes ve 23 hodin před stanem na Montagne-Sainte-Genevieve. Díky vám nebude žádný muž, žádný chlapec spát dnes večer na asfaltu nebo na pařížském nábřeží. Děkuji!“⁶⁹

Ve 13 hodin, 1. 2. 1954, zazní tento naléhavý apel nadiktovaný telefonicky Abbé Pierrem redaktorovi v pravidelném bloku zpráv.

Vzápětí na to je ta samá výzva odvysílána v Radio Luxembourg. Oba muži jsou přítomni ve studiu. Střídají se ve čtení. Již pět minut poté jsou všechny linky ve studiu obsazeny. Když se oba muži dostaví na místo určení, tj. k hotelu Rochester, nevěří svým očím. Na chodníku ve frontě pokojně čekají lidé, aby mohli odevzdat bankovky, šeky, pokrývky nebo jiné potřebné předměty. Po dohodě s majitelkou hotelu paní Larmierovou se tato budova stává po dobu následujícího měsíce koordinačním centrem emauzských hadrářů. Armáda nabídne Henri Grouèsovi své logistické jednotky, jež perfektně plní účel; příchozí materiál třídí rychle a efektně. Společnost RATP⁷⁰ otevírá čtyři stanice

metra, pařížská radnice školy a tělocvičny. To byl však teprve počátek reakce, jež se do francouzské historie zapsala jako „povstání laskavosti“.⁷¹ V příštích dnech je jím doslova zasažena celá Francie. „Dobrovolnická centra pomoci vznikají po desítkách; dary Francouzů neustále přibývají.“⁷² Nádraží Orsay je během následujících týdnů přeměněno v obrovský bazar, kam lidé přinášejí rozmanité objekty, aby byly následně redistribuovány či za nízkou cenu prodány jiným. Každým dnem přichází na konto Emauz stovky až tisíce šeků. „Pátý den je na účtu shromážděno 150 milionů franků, jedenáctý den již 250 milionů. O šest týdnů později činí suma 500 milionů franků,“⁷³ Stát ve stejném období na stejný účel uvolňuje sumu 10 miliard franků.

Lucie Coutaz se ujímá příjmu a následného třídění darů v Neuilly-Plaisance. Roger Dobigny, který byl do ústředního sídla Emauz vyslán psychiatrickou klinikou za účelem předání interní sbírky a jejímž zaměstnancem byl tehdy André Roumieux, popisuje nikoli netypickou scénu, jíž byl svědkem. Do Emauzského domu přišla žena, která právě uslyšela Abbé Pierra v radiu. Poté co se omluvila, že u sebe nemá peníze v hotovosti ani šekovou knížku, podala slečně Coutaz svůj prsten. Když ji viděla, jak prsten mechanicky pokládá mezi ostatní cennosti, dodala, že pro ni má onen prsten velkou cenu. O jistém empatickém otupení svědčil i prostý fakt, že místnost byla doslova zaplavena bankovkami, svěřuje se dále Dobigny. „Umyvadlo jimi bylo naplněno až po okraj. Kdokoli chtěl si jich mohl nabrat plnou hrst.“

Abbé Pierre v jedné z tehdejších zpráv shrnuje formou poznámek, co přinesl onen „bláznivý únorový vítr“⁷⁴, který zachvátil Francii:

„Co bylo přijato:

- 2000 tun materiálu
- přes 50 000 dopisů, šeků a poukázek
- 400 milionů franků

co bylo zrealizováno:

- 60 000 poskytnutých noclehů
- 30 000 osob znovu oblečeno
- patnácti stům lidí poskytnuta práce
- sto padesáti lidem poskytnuto přístřeší.

Co ještě zbývá:

- 1000 tun materiálu
- 350 milionů franků.“⁷⁵

V následujících dnech je vytvořena společnost H.L.M.-Emauzy.⁷⁶ Skrze ni budou do konce roku 1955 postaveny stovky bytových jednotek s dotovaným nájemným, avšak ani tento progres nebude naplňovat reálnou poptávku po sociálně a finančně přijatelných bytech. Na tomto místě můžeme zmínit, že bytová, sociálně citlivá politika je v současné Francii stále aktuálním problémem. Svědčí o tom čekací lhůty žadatelů o tyto sociální byty, které v pařížském regionu nezřídka přesahují dvou a víceletá období.⁷⁷

2.7 VÝVOJ PO „POVSTÁNÍ LASKAVOSTI“

Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, Henri Grouès se stává součástí „velké společnosti“. Vedle své agendy týkající se problematiky chudých je zván do médií, aby diskutoval nad strukturálními problémy soudobé Francie. Postupem času se bude vyjadřovat k problému globální chudoby. Abbé Pierra lze od únorových událostí spatřit na pódiiích kin, divadel, ve farních sálech a chrámových prostorách, na úřadech práce, na mítincích pod širým nebem, v cirkusových manéžích či v kasinech. „A pokaždé zde během uspořádané sbírky obdržel nemalé finanční prostředky v podobě peněz, stříbra, zlata nebo šperků.“⁷⁸ Posbírané fondy obvykle zůstávaly na místě, aby sloužily místním iniciativám. Na návštěvu Abbé Pierra v Lille vzpomíná Yolande Brault:

„Přijali jsme ho v největším sále, původně určeném pro obchodní veletrhy, kde ho uvítalo několik tisíc osob. Na odchodu lidé házeli bankovky a šperky do popelnic (*poubelles*). Všechny sebrané peníze nám zůstaly k dispozici a brzy poté jsme tak mohli založit pobočku společnosti H.L.M. a zařadit se do projektu 'cité d'urgence'.“⁷⁹

Do tohoto období spadá také epizoda, týkající se státní účasti na financování sociálních bytů. Z dostupných pramenů se zde držím Falconeho.⁸⁰ Lunel i Roumieux podléhají apologetickým tendencím se silným emotivním zabarvením. Jak již bylo zmíněno dříve (kapitola 1954, Povstání laskavosti, str. 19-20), parlament nejprve počátkem ledna neschválil dotaci na bydlení ve výši jedné miliardy. Po úmrtí dítěte v jedné z emauzských kolonií se ale situace mění a ministr Lemaire přislíbí podporu. Po únorových událostech francouzská vláda pod tlakem veřejného mínění odhlasuje program výstavby 12 000 bytových jednotek s odhadovaným rozpočtem cca 5 miliard. „Jelikož vláda neupřesnila způsob financování, ale rozpočet byl již odhlasován, ministr financí Edgar Faure měl nápad uspořádat národní půjčku.“⁸¹ Henri Grouès s tímto návrhem souhlasil,

ovšem s podmínkou, že celkově vybraná suma půjde pouze a striktně na projekt „*cit  d'urgences*“.

Po několika dnech vyjednávání mezi státem a hadráři došlo mezi zúčastněnými stranami k dohodě. Specifikem, z dnešního hlediska dosti neuvěřiteln m, této solidární půjčky („*emprunt de solidarit *“  i „*emprunt du coeur*“) bylo, že subskribent m nenesl  adn   rok ani jak koli jin  zisk. V médiích byla nicméně realizována rozs hl  kampaň. Radiostanice i rozmanit  novinov  formáty nabízely podporu tomuto projektu. Henri Grou s zahájil kampaň apelem v rádiu ke dni 8. března. Ale vzhledem k tomu, že stát neposkytoval kromě form ln  garance projektu  adn  výhody a ofici ln  nevyzval ani velk  bankovnn  domy či polost tnn  finan n   stavy na participaci, kampaň neměla o ek van  efekt. Po m sici stáhl svoji mor lnn  podporu projektu i Abbé Pierre. Z předpokládaných pěti miliard bylo vybráno 2,2 milardy. Podle Pierra Lunela byl projekt ukázkou „vl dnn ho pokrytectví“, půjčka nebyla ni m jin m než “podvodem“, „politickou l  kou“. Lunel p ejm  n kriticky slova Abbého Pierra, kter  v bl ze n specifikovan m článku té doby varuje před „touto půjčkou, která si s vámi zahr v “, a dále na jiném m st  varuje před tímto „b dn m manévrem vlády slo en  z obchodníků“, která se zm n n m „nepoctiv m  skokem“ snažila přenést úsilí na prost  lidi.⁸² Georges Verpraet ale spr vn  podotýká, že půjčka byla vyjednána s emauzskými hadráři a Henri Grou s tedy za neúspěch nesl svůj d l zodpovědnosti. Lze se domnívat, že tento projekt neuspěl z několika důvodů, tj. p edevšm pro špatnou načasovanost, prakticky p t týdnů po 1.  noru, kdy krut  mrazy jíž pominuly a stejn  tak pravd podobn  pominula ochota „prodlužovat“ gesto solidarity vůči lidem na okraji společnosti a navíc v dlouhodob m a finan n  nev hodn m projektu. Abbé Pierre také pravd podobn  podcenil fakt, že projekt půjčky byl organizován st tnn m aparátem, a proto zde mohla svoji roli sehrát i zakořen n  apatie Francouzů v  i vsemu regulovanému, státem řízenému.

Výše uvedená akce nebyla pochopitelně jediným projektem, zaměřeným na důstojnější bydlení sociálně potřebných, kterému se Henri Grouès po únorových událostech věnuje. Masivní elán spojený s masivní finanční podporou umožnil Grouèsovi operovat na vlastním poli Emauzské komunity. Mimoto organizuje zřizování drobných přístřešků po celé Paříži a v jejím okolí: vztyčuje několik stanů na nezastavěném pozemku u Porte de Vanve, buduje provizorní obydlí pro rodiny pod viaduktem v Auteuil, padesát stanů je vztyčeno po dobu jednoho měsíce u Pont Sully. U mostu Tolbiac nechává postavit ubikace pro muže bez domova.⁸³

Jako jeden z prostředků, jak řešit bytovou krizi, se nabízel squatting (obsazování prázdných budov). K tomuto prostředku se klonil zejména jistý Paul, v této době pravá ruka Abbé Pierra a ředitel narůstajícího emauzského komplexu. Na půdě Emauz se ale squatting neprosadil, neboť byl prosazen názor, že by tento „modus operandi“ mohla odmítnout široká veřejnost.

Jak již bylo zmíněno dříve, Abbé Pierre budoval společně se svými „compagnony“ postupně různá provizorní obydlí pro ty, kterým se Emauzy staly novým domovem. S přílivem finančních zdrojů začíná komunita růst prakticky ze dne na den. Pierre Lunel i Boris Simon referují o stavu osazenstva. Zatímco ještě v únoru bylo členů Emauz stále 180, o půl roku později komunita čítala již 800 členů.⁸⁴ Prvním velkým stavebním počinem na půdě Emauz byla výstavba kolonie Plessis-Trévisé. O autentickém přístupu Abbé Pierra vypovídá Georges Verpraet. Apel byl provolán v pondělí 1. února. V pátek večer bylo na účtu v bance 120 milionů. Aniž by chtěl ztratit jedinou minutu, „Otec“ povolal na sobotu stavitele: „Nemáme čas na zbytek. Do práce, hned! Musíme neodkladně začít stavět (...) Podepisuji kontrakt na stavbu prvních čtyřiceti osmi domů.“⁸⁵ A poté Abbé Pierre hodil na stůl 35 milionů. Přestože zástupci hypotéční banky doporučovali prostudovat nejprve dokumentační materiál ke stavbě, Henri Grouès trval na okamžitém započetí stavby. Stavební práce začaly 8. února a o týden později stál první přístřešek.

V polovině dubna byla slavnostně „odhalena“ první padesátka domů a na prahu nové zimy jich stálo již 250.⁸⁶ Vedle nadšené chvály zejména Abbé Pierra a Georgese Verpraeta se ozývají také skeptické hlasy, které prorokují kolonii Plessis-Trévisé osud bidonvillu. Abbé Pierre jakoukoli kritiku nově postavených kolonií ostře odmítá,⁸⁷ nicméně již roku 1955 čteme smutnou bilanci:

„V Plessis-Trévisé začíná druhá zima a (tamní) rodiny již nemohou dál, neboť vědí, že i když utratí 6 000 franků za topení, teploměr nepřesáhne 13 stupňů. (...) Z domků se opět začíná stávat jen příbytek zimy a vody. A v takových podmínkách nelze žít rodinný život. Je to v nejlepším případě útulek, ale nikoli dům.“⁸⁸

Kromě Grouèsových požadavků na rychlost a co nejmenší náklady je třeba brát v úvahu i špatně zvolenou lokalitu (viz výše), abychom pochopili pozadí pozdější stupňované kritiky, která koncem padesátých let vyústí v rozchod části emauzského společenství s Abbé Pierrem.

2.8 ABBÉ PIERRE, REPRESENTANT CHUDÝCH

19. února 1954 v argenteuilské bazilice proslovuje Abbé Pierre spíše sociálně-politický proslov, než-li „klasické“ kázání, na které jsou farníci zvyklí. „A chudí Ježíše Krista? Kde jsou? Vy, kteří jste přítomni, byste nebyli schopni přijmout mezi vámi jediného takového nuzáka! A oni by stejně mezi vás nepřišli. Necítili by se zde dobře...“⁸⁹ Abbé Pierre ve svém kázání odkazuje na původní požadavek rodící se křesťanské obce, když akcentuje solidaritu s chudými a potřebnými. Když implicitně ve svém projevu vyzývá de facto k laické misi, řady návštěvníků jsou již prořídlé. V Ženevě o několik měsíců později svoji misi definuje jako „svého druhu křížovou výpravu proti bídě“⁹⁰ Abbé Pierre si po deziluzi z projektu národní půjčky uvědomuje, že problém bídy nemůže být redukován jen na sociální otázku, byť ta má evidentní a nejtíživější dopad na člověka. Vyhláší boj „proti všem zbytečným a nespravedlivým utrpením.“⁹¹ Sledujeme zde změnu horizontu – Abbé Pierre přechází od sociální otázky, týkající se bydlení ve Francii, k problému světové bídy. Vyzývá křesťany i nekřesťany, aby se stali jakými „mnichy bídy“ sjednocenými „pod primátem Lásky.“ Odkaz na poselství františkánského řádu je zde zjevný. Ve stejné době také ohlašuje záměr napsat knihu s titulem *Bída soudí svět* a dodává, s odvoláním na Unesco, že na světě jsou dvě třetiny lidstva trpící podvýživou, polovina světové populace je nevzdělaná, nemá žádné obydlí, či „žije v podmínkách, do kterých by žádný poctivý sedlák neumístil svůj dobytek.“⁹² Aby bylo možno zasáhnout jádro problému, Abbé Pierre vyzývá Yvese Goussaulta k akci – spolu s tímto bývalým „compagnonem“ zakládají tzv. IRAM, Ústav na podporu výzkumu a boje proti bídě.⁹³ Yves Goussault, bývalý hadrář, se stává generálním tajemníkem organizace.

Cíle IRAMU se shodují s cíli hnutí Emauz – pomáhat lidem na okraji z ekonomicky slabých regionů. Klíčovým specifikem této organizace by měla být snaha přenést do těchto regionů emauzskou zkušenost a emauzkého ducha.

Ve jménu nově stvořeného institutu apeluje Abbé Pierre s Goussaultem na mladé dobrovolníky, kteří by byli ochotni pomoci v boji se světovou bídou. Tito dobrovolníci musí ale nejprve absolvovat školení, jehož významnou součástí je stáž uskutečněná na půdě emauzských komunit. Komunita v Neuilly-Plaisance se tak stane komunitou přátel a dobrovolníků IRAMU a Emauz.⁹⁴

V této době již věhlas Abbé Pierra přesahuje kontinenty a ten tak přijímá výzvu stát se jakýmsi prvním rytířem chudých, mluvčím chudiny celého světa. Od února 1954 přichází na konto Emauz šeky či dopisy, označené jen „Abbé Pierre. France“, či „Abbé Pierre, kněz hadrářů“.⁹⁵

První významnou mezinárodní poctou bylo setkání Abbé Pierra s Charlesem Chaplinem (uskutečněné 14.10. 1954), jenž po obdržení ceny míru požádal Abbého o polooficiální setkání. Uskutečnilo se v hotelu Crillon v Paříži. Hold, jež vzdal Chaplin „nepřímo“ Abbé Pierrovi je zaznamenán u Lunela. Údajně nervózní Chaplin podává obálku otci Pierrovi se slovy:

„Dlužil jsem vám miliony; nedávám vám je, pouze je vracím. Patří tulákovi, kterým jsem byl a kterého jsem představoval. Není to nic než spravedlivý návrat věcí. Je to naprosto přirozené, že vám dávám tyto peníze. Je to cena míru. Nemohu si je nechat, musím je vrátit těm, kteří pracují pro mír a pracovat pro ubožáky znamená pracovat pro mír.“

V obálce bylo pět milionů franků. Po tomto setkání Chaplin odjel do Londýna, kde předal charitativním organizacím druhou polovinu ceny. Abbé Pierre poskytl novinářům přítomným v předsálí následující projev:

„Páni novináři, v evangeliu je mezi jinými jeden příběh, ze kterého, jak se domnívám, je třeba vyvodit poučení. Je to příběh odepření císaři. Kdyby Pán přikázal platit daně, lidé by říkali: 'Koupili si ho,' a kdyby Pán odmítl platit daně, říkali by: 'Je to anarchista'. Něco podobného se přihodilo dnes mě. Jestliže odmítnu tento dar, protože pochází od Bojovníků za mír (*Partisans de la paix*), řeknete: 'Vidíte, jeho charita má politický charakter; raději se spokojí s menšími penězi a tak bude moci pomoci méně lidem, než aby přijal peníze od

těch, kteří nesdílejí jeho víru.' Ale když přijmu, jsem si jistý, že se najdou lidé, kteří řeknou: 'Pomáhá chudákům tím, že jim servíruje červenou polévku.'“⁹⁶

Jedná se zde o narážku na kritiku stále častěji se objevující po únorovém apelu, pocházející převážně z pravicových kruhů, která Grouèse obviňovala z kryptokomunismu. Politický aspekt kritiky zaměřující se na osobu Abbé Pierra v sobě obsahuje jistou dávku ironie, neboť má tři roviny. Abbé Pierre býval a je stále kritizován obecně za to, že charitu do značné míry zpolitizoval. Domnívám se, že tento argument nelze příliš zpochybňovat. Henri Grouès dokázal svoji vazbu na politiky, která trvá prakticky od čtyřicátých let z doby jeho angažmá v rámci Strany lidových republikánů, patřičně využít. Falcone jde tak daleko, že Grouèse v jeho pozdějším období obviňuje až z určitého protekcionismu politiků, založeného na vzájemné spolupráci. Svůj soud neopírá o důkladnou analýzu, nicméně je faktem, že není nemístný. Historická skutečnost jednoduše potvrzuje, že pro politickou reprezentaci země by bylo fatální chybou poštvat proti sobě mluvčího chudiny, rozuměj toho, kdo personifikuje hodnoty Velké francouzské revoluce – hodnoty rovnosti, svobody a bratrství. Neboť i takto je Abbé Pierre částí veřejnosti vnímán. Dalšími dvěma rovinami politické kritiky Grouèsova díla je již zmíněné nařčení pravice ze skrytého či otevřeného šíření komunistických ideí a třetím aspektem je výtko levicově smýšlejícího spektra veřejnosti z klerikalismu, tj. z nepřipustného vnášení náboženství do sekulární struktury státu. Osobně mohu potvrdit, že výtko z přílišného politizování problematiky bezdomovců zaznívá na adresu Abbé Pierra nejčastěji.

Náročná agenda Henriho Grouèse vede k vyčerpání organismu a následným zdravotním problémům. V listopadu 1954 Grouèsovi diagnostikují flegmonu a po akutní operaci mu doporučují rekonvalescenční pobyt na Côte d'Azur. Na tento pobyt přistoupí jen s podmínkou, že děti z Noisy-le-Grand pojedou s ním. 53 dětí tak strávilo část zimy v hotelu Golf (Beauvallon), poskytnutém paní

Larmier z hotelu Rochester. Abbé Pierre využívá volného času a v klášteře Carmes pracuje na svém avizovaném titulu *Bída soudí svět*:

„Podobně jako dřív existovali bratři, jenž stavěli mosty, aby chudí nemuseli platit feudální mýtné, chtěl bych i já dnes vytvořit na celém světě malé komunity mnichů–stavitelů (*moines bâtisseurs*), kteří by byli lidu blíže než řeholníci velkých řádů, ale byli by také méně ztraceni mezi masou lidu než kněží–dělníci (*prêtres-ouvriers*).“⁹⁷

Na tomto místě se Henri Grouès explicitně vyjádřil o svém prvotním záměru přetvořit emauzskou komunitu v náboženský řád svého druhu. K této ideji se veřejně nehlásil, neboť si dobře uvědomoval, že by mohl celé hnutí diskreditovat v očích veřejnosti, jejíž podporu potřeboval a na níž byl v podstatě závislý. Navíc Emauzské hnutí zasáhlo tak hluboko také proto, že mělo znaky spontaneity a tato výhoda by byla rázem smazána přiznáním se k určitému předem promyšlenému záměru. Ostatně Henri Grouès se jen neochotně po letech přiznal k této ambici inspirované středověkým náboženským životem.

V dubnu roku 1955 navštěvuje Grouès Spojené státy americké. Cesta, která byla zorganizována spolkem, kterému předsedal filosof Jacques Maritain, měla mít podle zakladatele Emauz prostý účel: „Chci zkusit být jednoduše člověkem, který si přichází promluvit s dalšími lidmi dobré vůle o problémech, které sužují dnešního člověka na celém světě.“⁹⁸ Abbé Pierre je vroucně přijat prezidentem Eisenhowerem, kterému daruje výtisk Emauzských hadrářů od Borise Simona s věnováním. Eisenhower odpověděl následující den, když prohlásil, že se přidává ke světové populaci, která obdivuje jeho odvážného ducha, jeho oddanost ke „compagnonům“ a jeho úsilí učinit svět lepším. O něco chladnější reakce nastává po Grouèsově projevu, ve kterém varuje, že, „každá společnost, která nevydává to, co vyprodukuje, na zlepšení životní úrovně vydědenců, ale naopak těch, kteří jsou již šťastni, je odsouzena k úpadku a zániku.“ Abbé Pierre nenechá nikoho na pochybách o svém poslání, když prohlásí: „Neslyšíte ty, kteří

trpí? To proto, že nemají sílu bojovat a nemají dokonce ani sílu popsat své utrpení. Ale strážte se budoucnosti před těmi které neslyšíte, před těmi, kteří mluví mým hlasem!“⁹⁹ Následuje turné napříč Spojenými státy americkými: New York, Washington, San Francisco, Los Angeles... Otec Pierre zůstává věren svému autentickému diskurzu, když před užaslou americkou mládeží prohlašuje: „Pasovali jste se na ochránce planety. (...) Ale nejsou to peníze ani vaše rady, jak si je opatřit, co svět potřebuje. Svět potřebuje lásku, srdce. Ať všechno vaše bohatství slouží nejprve člověku a mezi lidmi těm nejvíce trpícím.“¹⁰⁰ Svoji cestu zakončuje v Montrealu, kde se zúčastňuje inagurace obrovské a okázalé baziliky svatého Josefa. V jeho projevu na počest této události opět zaznívá ona typická Grouèsova nekompromisnost, s jakou svědčí o původním smyslu evangelia. Připomíná, že na stavbu takového rozměru je zapotřebí vybrat obrovskou sumu peněz a nabádá, že bychom měli stavět jen taková místa, která by vyhovovala prostým požadavkům setkávání a modlitby, neboť není to množstvím zlata, kterým vyznáváme Ježíše; takovým vyznáním je naopak záchrana dětí, které na celém světě umírají zimou. Přes tuto skandalizaci je Abbé Pierre vyzván montrealským arcibiskupem, aby proslovil několik kázání tamním farníkům. Američtí biskupové jsou naproti tomu zcela šokováni a od otce Pierra se distancují.

Po Kanadě následují (v letech 1957, 1958) cesty do Holandska, Portugalska, Rakouska. V mezičase se účastní nespočetných konferencí po celé Francii. Toto zběsilé tempo si vybírá svoji daň v podobě otřeseného zdraví. Mezi červnem 1954 a koncem roku 1958 je Henri Grouès několikrát hospitalizován. Bilance činí 22 měsíců pobytu v nemocnici či rekonvalescence.

Období nemocničního pobytu, zejm. na soukromé klinice doktora Duranda ve Švýcarsku rozebírám podrobněji v samostatné kapitole (Vztah Abbé Pierra k církvi).

2.9 ROZKOL MEZI ABBÉ PIERREM A EMAUZY

Nemocniční pobyty Henriho Grouèse, částečně utajované kvůli eliminaci bulvárního tisku, měly z hlediska Abbé Pierra neblahý efekt. Emauzské hnutí, v této době čítající již stovky členů a příznivců, se začalo přirozeně vyvíjet svojí vlastní cestou. Bez vlivu silné Grouèsovy osobnosti počali někteří „compagnonové“ opatrně projevovat svůj názor, týkající se směřování komunity. Navíc u Lunela čteme, že v ulici Burdonnais, kde sídlil v tu dobu hlavní „štáb“ (*état-major*) Emauz (viz dále), se počal projevovat vliv církve, která prosazovala názor, že by se Emauzy měly zřeknout aury skandalizace a stát se de facto normální charitativní organizací. Abbé Pierre se v této době (1958) svěřuje slečně Coutaz, že jeho síly jsou ještě daleko. „Občas přijdou dny, kdy mě všechno trápí a drtí. Co jen hodnotného mi už zbývá, než onen čas Svatého přijímání?... Někdy mám ze všeho strach...“ Abbé Pierre také ve stejném dopise žádá slečnu Coutaz, aby mu rezervovala, aniž by se o tom vědělo, jeden byt H.L.M. v Charentonu.¹⁰¹ Ta je ovšem nedlouho poté zbavena všech funkcí a prakticky vypovězena z Rue Bourdonnais. Ironií osudu tak ztrácí práci a zároveň přístřeší. Sama Lucie Coutaz se o tomto období vyjadřuje jako o bolestivé době, připomínající přechod pouště, kdy ani na konci dlouhého tunelu nevidíme světlo.¹⁰²

První významný rozkol se rodí na půdě jedné z prvních komunit v Noisy-le-Grand. Otec Joseph Wrésinski zakládá s jejich obyvateli organizaci ATD (*Aide à toute Détresse*) (1957), později přejmenovanou na ATD Quart monde (1968). Přestože rozkol vznikl z nesouhlasu otce Wrésinského s metodami Abbé Pierra, mezi oběma muži panoval až do smrti prvního (1988) vzájemný respekt.

2.10 ABBÉ PIERRE - OD ROZKOLU DO SOUČASNOSTI

Roku 1958 navštívuje Grouèse po všech přestálých operacích a následném období nejistoty a deprese během jeho rekonvalescenčního pobytu v regionu Haute-Savoie otec Balista a otce Pierra povzbuzuje, když říká, že pro celý svět je symbolem Emauz právě on. K této pokloně přidává pozvánku do regionu Jižní Ameriky, kde na otce Pierra čeká spousta práce, jak se dále vyjadřuje Balista. Tato výzva nezůstane nevyslyšena, avšak není jediná a tak první destinací, kam se Grouès vypravuje po přestálém a úspěšném boji o své chatrné zdraví, je Švédsko. Vyslyšel výzvu, aby promluvil před mládeží z velké míry trpící sebevražednými sklony. Nabízí prostý a osvědčený recept. Vezměte vaši odvahu, zdraví, vaše studia a vyjděte ze svého dokonale organizovaného univerza, abyste jako bratři nabídli vaši sílu a vůli těm nejubožejším.¹⁰³ Tímto projevem ohlašuje Abbé Pierre v plné síle novou vlnu křížové výpravy proti mizérii světa.

Ještě v prosinci 1958 odpovídá kladně na další výzvu; tentokrát přijímá pozvání křesťanských studentů do Bombaje, kde se koná jejich národní kongres. Setkání s Indií bylo pro Abbého doslova šokem. Během třítýdenního pobytu absolvuje téměř 40 zastávek po celé zemi. Z Bombaje, která odhaduje počet svých bezdomovců na rovný 1 000 000, se přemísťuje do Dillí, Kalkaty, Madrasu a dále. Diskutuje s Nehruem, Matkou Terezou a jinými významnými postavami soudobé Indie. Jeho diskurz se v podstatě nemění, nicméně v tak multikulturní obrovské zemi, jako je Indie, dochází k názoru, že do tohoto specifického socio-kulturního rámce nelze dost dobře implantovat principy demokracie. Před odletem z Indie projevuje Grouès přání zastavit se u hrobu Mahátny Gándhího, s jehož principem nenásilí (*ahimsa*) se blíže seznamuje.

Ke Grouèsovu angažmá v Indii a obecně k jeho specifické světové misi, se kriticky vyjádřil o dva roky později Albert Schweitzer. Kritizoval Pierra pro mezinárodní a uniformní charakter jeho „filosofie“. Schweitzer tvrdil, že

problém bída nelze unifikovat a že v každé zemi se musí citlivě postupovat podle daných podmínek. Například apelování u indické vlády za řešení problému lidí bez domova může být v tomto regionu chápáno jako vměšování nepřijatelného materialismu do převážně spirituální kultury. Nabádal Grouès také k tomu, aby se soustředil na otázku francouzské sociální problematiky, která je jeho silnou doménou a kde může vykonat mnoho dobrého. Přes tyto výtky se mezi oběma muži rozvinula bohatá korespondence a stali se dobrými přáteli.

Další destinací, kam se Grouès vypravuje a kam je pozván, je region Jižní Ameriky. Průvodcem složitou latinsko-americkou realitou mu byl již zmíněný José Balista. Navštěvuje smutně proslulé favelly v Riu de Janeiru, Buenos Aires a jiné. Během svého turné po Bolívii, Peru, Kolumbii se setkává s Domem Helderem, jakýmsi místním Abbé Pierrem, který bojoval v prostředí jižní Ameriky za práva chudých a za pozvednutí jejich hlasu. Grouès, který již dříve ve Francii vyzval mládež, aby zasvětila část svého života službě nejpotřebnějším po způsobu služby v armádě, se pro své metody stává jakýmsi nekorunovaným poradcem v boji s bídou a konzultantem problémů spojených se zakládáním autonomních komunit. Dom Helder následuje jeho příkladu, když v televizním přenosu vyzve k dobrovolné službě. Apel má zejména mezi levicově orientovanou mládeží okamžitý úspěch. Grouèsova idea se tak rozšířila do tohoto regionu.

Během let 1959-1960 Grouès navštívil 35 zemí na třech kontinentech a účastnil se stovek konferencí. Další destinací člověka, který byl lékaři prakticky odsouzen k nečinnosti, byla Afrika (Beni Abbes, Alexandrie, Káhira...). Této cesty využívá ale také právě k odpočinku a meditaci v ústraní.

S intenzitou a plodností, s jakou pomáhá Abbé Pierre zakládat po světě emauzské komunity, dochází uvnitř Emauzského hnutí paradoxně k dalšímu stupňování. Abbé se v této době stává prakticky jediným člověkem, který má

přehled o bohaté a často vzájemně nijak nepropojené rodině Emauz (viz kapitola Emauzy).

Po návštěvě Egypta a posléze Rakouska se Grouès vrací do Indie, kde stráví měsíční pobyt v různých „bidonvillech“ spolu s mladými Indy a dalšími skupinami dobrovolníků z celého světa, aby tak demonstroval svoji solidaritu s lidmi na okraji společnosti. Následuje účast na mezinárodní konferenci proti hladu v Římě, aby se poté vypravil opět do Jižní Ameriky.

V červenci oběhne svět zpráva s šokujícím sdělením „11. července v noci se loď Ciudad de Asunción potopila v Rio de la Plata. 84 mrtvých, 22 pohřešovaných.“¹⁰⁴ Mezi předpokládanými oběťmi je také Abbé Pierre. O okolnostech referuje Lunel, vycházející z osobních Grouèsových poznámek.¹⁰⁵

10. července se Pierre nachází v Las Flores,¹⁰⁶ aby tam participoval na založení tábora pro chudé děti z Montevidea. Odtud se má přepravit do Buenos Aires, ale pro špatné počasí jsou rušeny lety. Grouès tedy píše telegram svým argentinským přátelům, ve kterém sděluje, že dorazí na druhý den noční lodí. Na palubě se nachází 429 pasažérů, což o desítky přesahuje kapacitu lodi. Grouèsovův průvodce, otec Audinet, přichází do Grouèsovy kabiny ve čtyři hodiny ráno se zprávou, že loď uvízla. Pasažéři jsou vyzváni k nástupu na palubu. Výpadek proudu má za následek první panické výkřiky; cestující žádají Abbé Pierra a otce Audineta o veřejné rozhřešení. Někteří Pierra poznávají. Po chvíli se na lodi roznese zpráva, že do lodi vniká voda. Když vypukne požár, cestující v panice opouštějí loď. Když oba kněží udělí poslední absoluce, udělí si ji vzájemně a poté skáknou do vody. Abbé Pierre strávil ve dvanáctistupňové vodě přes čtyři hodiny, než ho kolem deváté hodiny ranní vylovily posádky záchranných oddílů válečného loďstva. Po dvou hodinách přichází k vědomí. Když poprvé předstoupil před novináře, žádající ho o interview, nejprve jim vynadal, že se nestarají o ty, kteří oplakávají své pohřešované blízké. Poté již mírněji upozorňuje svým typickým způsobem na životy milionů chudáků, kteří bojují o

přežití ze dne na den a pro něj je katastrofická povaha reality v jejich *villas miserias* každodenní zkouškou.

Abbé Pierre tedy přežil svoji vlastní smrt, aby ještě více posílil mýtus kolem své vlastní osoby. U Chevalliera čteme, že největším poučením ze zmíněné nehody pro něj byla solidarita mezi přeživšími, respektive projevená touha být pospolu¹⁰⁷ Ve svých vzpomínkách Grouès zmiňuje neznámého Španěla, který v něm rozpoznal Abbé Pierra a který všem, jež se shromáždili kolem jakéhosi plovoucího předmětu, dodával odvahy, předtím než postupně upadali do bezvědomí. Grouès sám prý sice tehdy prosil o odpuštění ze svých hříchů, ale nebyla to dominující myšlenka.

„To, co postupně převážilo, byla myšlenka na všechny ty důvody, proč jsem se rozhodl pro tu cestu. Znovu jsem myslel na statečné ‘compagnony’, které jsem právě opustil v Uruguayi, a na všechny ty, ke kterým jsem směřoval, na Argentince, Chilany, Peruánce. A myslel jsem na všechno to, s čím jsem jim nemohl nebo neuměl poradit, na to, zda jsem udělal dost, abych jim pomohl, podpořil je...“¹⁰⁸

Na logickou Chevallierovu otázku, zda má strach ze smrti, odpovídá Grouès zdá se s jistotou: „Oh! Ne. Už jsem byl mnohokrát vystaven smrti.“¹⁰⁹ A dále připomíná již jeho mladickou „touhu“ zemřít, splynout s „Věčným“ (*Eternel*).

Vhled do osobnosti Henriho Grouèse by nebyl úplný, kdybychom nezmínili ještě jednu linii, která je integrální součástí jeho postoje. Kromě permanentního tažení proti bídě obecně, má jeho solidární boj kromě tohoto negativního vyhranění také pozitivní náboj. Abbé Pierre se vždy zastával i jednotlivců, jež se ocitali ve svízelných situacích, byť je třeba dodat, že občas se jeho přízeň vztahovala na lidi z blízkého okolí. Takové případy byly vždy předmětem diskusí na téma Grouèsova protekcionismu. Za všechny mediálně známé zde jmenuji kauzu Vanni Mulinarise, přítele Grouèsovy neteře, obviněného z členství ve spolku Hyperion, jenž byl považován za základnu pro akce Rudých brigád v zahraničí. Během února 1982 byl Mulinaris zatčen italskou policií a

následně tři roky držen ve vězení s přísnou ostrahou bez prokázání jediného obvinění proti němu vzneseného. Budiž připsáno ke cti Henriho Grouèse, že v této kauze, která byla u veřejnosti vnímána dosti kontroverzně, zastával Grouès důsledný a aktivní postoj, kterým vyjadřoval požadavek práva na spravedlivý soud Mulinarise.

Pro doplnění obrazu aktivit Abbé Pierra je třeba také zmínit jeho opětovné „politické“ angažmá z roku 1984, kdy Francii znovu postihly silné mrazy, a kdy opět stoupl index Grouèsových prezentací na obrazovce ve prospěch bezdomovců.¹¹⁰

Významnou akcí s mezinárodním dopadem bylo také vytvoření francouzské Potravinové banky (1984) po vzoru amerických *Food banks*. Jejím cílem je efektivní distribuce potravin lidem trpícím podvýživou. Dnes čítá tato apolitická a nekonfesijní organizace 79 poboček.

Výčet méně závažných zakladatelských počinů, stejně jako drobnější skandalizace Abbé Pierra na poli sociální akce by mohl být podstatně delší, nicméně domnívám se, že v předloženém textu byly dostatečně široce reflektovány právě ony zásadní momenty, které poukazují na Grouèsovu autenticitu a které také vždy do jisté míry rezonovaly v Emauzském hnutí, jež si přes dnešní absolutní nezávislost v sobě nese specifický otisk svého zakladatele.

Přesto považuji za nutné zmínit zde událost, jež roku 1996 lehce pošpinila auru mytizovaného Abbé Pierra a jež byla následně označena jako „aféra Garaudy“.

V tomto roce uveřejňuje Roger Garaudy, těkavý typ intelektuála, publikaci *Zakladatelské mýty izraelské politiky*¹¹¹, ve které vyjádřil názor, že Šoa je zkonstruovaným mýtem, který měl za cíl vytvořit a umožnit financovat založení státu Izrael. Abbé Pierre, Garaudyho dlouholetý přítel, reagoval na mediální „lynčování“ výše zmíněného svérázným způsobem. Konstatoval, že po vzniku Izraele se podle něj Židé, původně oběti, stali katany. Navíc, obvinil také tisk z toho, že pracuje pro sionistickou lobby (*Corriere della Serra*). Následuje

nekompromisní reakce. Abbé Pierre je za svou podporu popírače holocaustu vyloučen z Mezinárodní Ligy Proti Rasismu a Antisemitismu (LICRA), jejímž byl čestným členem. Kardinál Lustiger ho žádá, aby se stáhl do ústraní. Abbé Pierre poté uveřejňuje prohlášení v deníku *La Croix*, když prohlašuje Boha za jediného soudce našich úmyslů. Přes spekulace Pierrových příznivců o tom, že se pouze pokoušel bránit svého přítele, aniž by sám Garaudyho spis s revizionistickými tezemi četl, zůstává neuvěřitelným jeden fakt. Tato aféra, která představovala velké nebezpečí pro Emauzy a jejich kredibilitu a která diskreditovala morální kredit především jejich zakladatele, nezanechala na jeho pověsti v dlouhodobém horizontu prakticky jediný šrám.

Od roku 1997 do roku 1999 korunuje Abbé Pierre žebříček nejpopulárnějších osobností sestavovaný časopisem *Journal du Dimanche* Roku 2001 se stává opět nejpreferovanějším Francouzem, aby o tři roky později (2004) požádal časopis o odebrání svého jména ze seznamu osobností.¹¹²

3 PROBLEMATICKÉ ASPEKTY

3.1 ABBÉ PIERRE – IKONA MÉDIÍ

Vývoj hnutí Emauz stejně jako diskurz Henriho Grouèse byl ovlivněn bezprecedentní medializací jeho osoby a jeho činu – únorového apelu na soucit svých spoluobčanů.

Pro pochopení Grouèsovy popularity předkládám nejprve portréty Abbé Pierra z per renomovaných intelektuálů tak, jak je nacházíme u Roumieuxe. Byly zveřejňovány časopisecky či knižně. Jsou zajímavé jak proto, že de facto odrážejí přijetí Abbého Pierra u široké veřejnosti, tak proto, že níže uvedené výpovědi dále šířily mytizovaný obraz Abbé Pierra.

Francois Mauriac o Abbé Pierrovi:

„Co u tohoto muže překvapí nejvíce, je spojení onoho nenasytného milosrdenství a pozitivního ducha. Světlo, které zaplavuje jeho vyčerpaný obličej (...), ale on mluví, jen aby dosáhl okamžitého výsledku. Ví, co chce.“ Abbé Pierre se rozhodl najít provizorní příbytky pro ty, kteří je bezodkladně potřebují, aby přestáli období, během kterého budou vybudovány „cité d’urgences“. „Rozhodl se, že taková místa existují, tak tedy existují...“¹¹³

Entuziasmus a emoce, které Abbé Pierre vyvolal u Jeana Cocteaua:

„Stává se málokdy, že by mi pohled na abbé Pierra či jeho slova nevhřkly do očí slzy. On je protilékem na to, co v naší době volky nevolky vstřebáváme. (...) Bylo zapotřebí oné vlny zimy, aby abbé Pierre uspěl ve svém vznešeném podniku. Lidé pochopili, že chudí hynou jako psi. A toto ohromující odhalení jim nezprostředkoval žádný intelektuál, ale člověk (dobrého) srdce (*un homme de coeur*)“¹¹⁴ A na jiném místě čteme: „Celý život abbého Pierra je příkladem živého křesťanství. Nestačí mu spasit náš nebohý svět, on sbírá propuštěné trestance a děti, které utíkají z nápravných zařízení. (...) Je svým způsobem obklopen neobyčejnými lidmi.“¹¹⁵

Není zcela jasné, zda Mauriac či Cocteau byli nejprve „lidsky“ osloveni novodobým evangeliem Abbého Pierra, či zda to byl naopak Abbé Pierre sám, kdo oslovil tyto osobnosti francouzského kulturního života. U třetího literáta naopak víme zcela přesně, že byl osloven Grouèsem právě aby získal pro svoji akci co nejširší spektrum intelektuálů a aby tak mohl maximalizovat efekt své kampaně. Louis Guilloux¹¹⁶ byl v létě roku 1954 pozván do komunity v Neuilly-Plaisance. Tento „lidový spisovatel“, jak je také označován, nám zanechal o setkání s Abbé Pierrem toto svědectví:

„Poslední středu, 28. července 1954, jsem odjel do Neuilly-Plaisance, pozván abbé Pierrem, abych se zúčastnil jednoho ze setkání emauzských compagnonů. (...) Druhý den jsem viděl abbého (říká se mu a tak mu budu říkat i já: Otec) v nových zařízeních v ulici Bourdonnais, blízko Châtelet.

Tam jsem si uvědomil důležitost poslání abbého. (...) Spatřil jsem tam dav aktivistů, zaměstnanců a sekretářek, které jsem poslouchal, čekaje na uvedení; slova, která jsem tam zaslechl nemůžou nikoho nechat na pochybách o oddanosti (výše uvedených pomocníků) k Otci.

Po tom, co mi řekli, jsem čekal člověka vyčerpaného, ale když jsem ho spatřil (po dosti dlouhém čekání, mj. také neméně zajímavému, neboť jsem alespoň měl možnost vidět, jak tam jsou přijímáni lidé, někteří v dost zuboženém stavu) jsem si ihned uvědomil, že mám co do činění s mužem jistě přetaženým, ale odolným, prodlévajícím v přítomnosti a usmívajícím se.

Poprvé, když jsem ho uviděl, na mě silně zapůsobil jeho pohled, jakoby vzdálený. Byl to pohled člověka, který během své řeči myslí na další věci (a bez nejmenšího zaváhání odpovídá na dotazy, vznesené právě příchozími lidmi). Byl jsem také silně překvapen, s jakou pohotovostí na tyto dotazy odpovídal, a ani na chvíli na sobě nedal znát ani nejmenší netrpělivost. Způsob, jakým byl přítomen v rozhovoru se mnou a zároveň otevřený všem novým problémům, vzbudil můj obdiv.“¹¹⁷

Umělecká komunita v podpoře těch nejchudších nezůstává pozadu. V galerii Charpentier jsou na prodej plátna, poskytnutá zdarma Matissem, Braquem, Buffetem, Van Dongenem, Villonem či Chagallem.¹¹⁸ V Nice malíř Georges Rouault, inspirován fotkou Abbého Pierra uveřejněnou v časopise Paris-Match a v jiných periodikách, realizuje portrét zakladatele Emauz s názvem „S myšlenkou na abbé Pierra“. Tento obraz je posléze vydražen částkou 1750 000 franků. Kupcem je Charles Trenet.

V článku Gérarda Marina pro Figaro, jehož autor se inspiroval zkušeností z distribuování polévky chudým po boku Abbého Pierra, čteme jeden z populárních a rozšířených obrazů: „Pokaždé se nám na mysl neodbytně vkrádá jeden výjev: je to pan Vincent, sbírající v jedné lednové noci roku 1648 opuštěné děti.“¹¹⁹ V momentě, kdy média předhodila veřejnosti obraz světce nás již nepřekvapí jiný aspekt rozvíjejícího se kultu Henriho Grouèse. Ještě během únorového Povstání laskavosti se na veřejnosti vynořují lidé, kteří si velice rychle osvojili jeho styl oblékání – černý plášť, černý baret, popřípadě i plnovous, někteří se pohybují i s neodmyslitelnou hůlkou. Lunel referuje o události ne nepodobné evangelijním pasážím, kdy jednoho z nich Abbé Pierre vyzval, aby mu pomohl s distribucí polévky a ten tuto výzvu bez váhání přijal. Další tři lidé imitující zjev Abbé Pierra byli zadrženi policií a obviněni ze zneužití situace a z vlastního obohacování.

Do onoho únorového „mediálního povyku“ (*tapage médiatique*), jak události o mnoho let později označil Bernard Kouchner¹²⁰ zasáhly prakticky všechny formáty médií, z tisku pak téměř všechny méně či více seriózní tiskoviny (*Samedi Soir, Match, Semaine du Monde, Point de vue-Images du Monde*, satirický a analytický *Le Canard enchaîné, L'Aurore, Franc-Tireur* aj.). Je třeba mít na mysli, že televizi v této době vlastnilo pouhých cca 60 000 domácností.¹²¹ V témže čase vychází také číslo oficiální vatikánské tiskoviny *Osservatore romano* s fotkou Abbé Pierra na titulní straně a komentářem: „Abbé Pierre, podněcovatel nocí milosrdenství“. Jediný *L'Humanité*, významný francouzský

levicový deník, uveřejňuje nesouhlasnou zprávu z pera Jeannette Vermeersch: „Obviňuji vládu z toho, že dala k dispozici jistému abbému své radio, své noviny, své zástupce, aby podpořili akci veřejné charity. Je to hanebný úhybný manévr, který má za cíl odvrátit pohoršení a hněv.“¹²² Z článku tak celkem správně vyplývá naléhavá otázka, ke které se autentickým způsobem vrátí Roland Barthes roku 1957, kdy vydává své *Mytologie*. „Ptám se sám sebe, jestli ona pěkná a jímavá ikonografie abbé Pierra není pouhé alibi, jehož se valná většina národa dovolává, (...) aby beztravně nahradila opravdovou spravedlnost znaky charity.“¹²³ Pro zajímavost srovnáme linii myšlení Václava Bělohradského. Přestože jsem doposud neměl příležitost číst jeho komentář na adresu Henriho Grouèse, pokud vůbec takový existuje, upozorňuje svým způsobem na velmi blízký obecný problém, když se odvolává na francouzského filosofa Guy Deborda, jež rozvedl teorii, „podle níž rozhodujícím nástrojem moci v postindustriální konzumní společnosti je ‘akumulace spektáklů’, neboli obrovská nabídka možnosti identifikovat se s hrdiny příběhů-sdělení na úkor možnosti lidí porozumět svému životnímu světu.“¹²⁴ Otázka, zda Henri Grouès sám podlehl onomu mýtu - spektáklu o Abbé Pierrovi, není klíčová. Odpověděl by pochopitelně negativně, již jen podle reakcí, jaké čteme u Lunela. Zde se dozvíme, že si Grouès uvědomoval nemístnost oné mediální kultizace se všemi připodobněními ke světcům, ba dokonce ke Kristovi. Symbolickým vrcholem byla žádost neznámého slepce, adresovaná otci Pierrovi, aby mu vrátil zrak. Najdeme ale i výpověď ve které se přiznává k počátečnímu okouzlení: „V počátcích, ano, přiznávám se vší upřímností. (...) Není to nepříjemné. Je to dokonce lichotivé, cítit sympatii, obdiv a tak dál. Ale jinak... opravdu, mohu dosvědčit, že není nic horšího!“¹²⁵ Přesto si můžeme položit otázku, která se nabízí a kterou ponechávám otevřenou, a to – do jaké míry přispěl Henri Grouès sám k této masové distribuci své ikony, či slovy Guy Deborda, k onomu lidovému spektáklu. Jisté je, že média ke svým charitativním cílům vědomě využíval, neboť „ve jménu chudých, účel světí prostředky.“¹²⁶

Z materiálů, které máme k dispozici, nelze ani přesně vyčíst, kdy se poprvé Henri Grouès nechal titulovat pseudonymem „Abbé Pierre“, či kdy se tento pseudonym stal součástí jeho veřejné identity. U Lucie Coutaz čteme, že je pozůstatkem z období rezistence, kdy se Grouès vydával pod falešnou identitou za Abbé Pierra, aby tak nekompromitoval svoji rodinu v Lyonu.¹²⁷ Každopádně to byl sám Henri Grouès, kdo vytrvale rozšiřoval tuto nově nabytou identitu, odkazující na aramejské „abba“ (otec) či na ve francouzštině významově posunuté „velebný pán, pan farář, opat“ a na zakladatele církve apoštola Petra (Pierre). Podobně i podpisy pod různými dokumenty, prohlášeními, svoláními svědčí o jistém záměru.

Bylo by nezodpovědnou spekulací usuzovat, do jaké míry Henri Grouès, stále častěji používající pseudonym Abbé Pierre, vytváří cíleně promyšlenou politiku, či do jaké míry je sám vlečen vývojem událostí.

Ponechávám také otevřenou otázku, kterou je třeba mít na mysli a která má v diskurzu o Henri Grouèsovi svoji relevanci, zda se Grouès vědomě, či mimovolně podílí na stavění mýtu o své osobě, tedy zda se podílí na konstrukci své vlastní ikony, jako respektovaného a ctěného idolu svého druhu, či nikoli.

3.2 ABBÉ PIERRE A CÍRKEV

Abbé Pierre, pokud je mi známo, neučinil nikdy zásadní prohlášení, co se týče jeho postoje k církvi, nicméně z jeho dílčích komentářů a zaznamenaných událostí z jeho života, se můžeme pokusit tento vztah analyzovat. Vztah Henriho Grouèse ke katolické církvi se pochopitelně vyvíjel a stále v průběhu času vyvíjí. Takto lze sledovat jistou ne-homogenitu tohoto vývoje. Zjišťujeme, že katolická církev zaujímá celou škálu názorů v kontextu zeměpisného či sociálního pásma.

Zaujměme ale nyní Grouèsovo hledisko. S přihlédnutím k předcházejícím kapitolám je patrné, že Henri Grouès poměrně záhy vstupuje do františkánského řádu a zásadní období dospívání a osobnostního zrání tráví právě v jeho lůně. V tomto textu (str. 15) je zaznamenáno také setkání s Henri de Lubacem, který na mladého Henriho udělal velký dojem. Ne náhodou měl de Lubac účast na redakci koncilních konstitucí „*Lumen gentium*“ a „*Gaudium et spes*“, jež přinášejí do oficiální katolické nauky svěží vítr.

Zdravotní problémy a následná žádost o dispens slibů předznamenávají pozdější vývoj.

Až do roku 1954 nemáme významnější zprávy o spolupráci Abbé Pierra s katolickou církvi. Pominu zde fakta, která jsou obsažena v předcházejících kapitolách (působení na diecézi v Grenoblu, politická kariéra v lůně MRP, konzultace ohledně domu v Neuilly-Plaisance). Předpokládá se ale kontinuální komunikace s nadřízenými františkánského řádu a obecně s katolickými hierarchiemi. Katolická církev zůstává v pozadí až do únorového apelu. Tehdy Grouès ve svém spravedlivém běsnění a ve snaze najít útočiště pro lidi bez domova, vyzve církev, aby vynašla nepotřebné prostory na svých farách a poskytla je rodinám v zoufalé situaci. Takto bylo poskytnuto neuvěřitelných 200 místností jen v pařížském regionu, které povětšinou sloužily jako úložné prostory pro nepotřebné haraburdí.¹²⁸ Vztah Abbé Pierra se začíná

problematizovat s následným vývojem, tj. v době, kdy se stává mluvčím chudiny v tažení proti světové bídě. Katolická hierarchie začíná registrovat Grouèsovu narůstající kritiku, jež směřuje k pompéznosti sakrálních staveb, okázalosti materiálního zabezpečení katolických hierarchů a zejm. k pokrytectví věřících, respektive občanů obecně. (U Lunela doslova čteme, že Abbé Pierrovi vřela krev, když viděl, jak se v Kanadě sjížděli katoličtí představení k inauguraci baziliky Sv. Josefa). S prostým odkazem na evangelium tak Grouès zpřítomňoval původní hodnoty vznikající křesťanské obce. Obecně se pak Grouèsova kritika vždy vztahovala na pokřivené hodnoty ekonomicky vyspělého západního světa.

Také Grouèsův zhoršující se zdravotní stav v druhé polovině padesátých let zanechal svoji stopu ve vztahu ke katolické církvi. Pro závažnost faktů toto období podrobněji analyzují.

Ještě roku 1954 Abbé Pierre dostává dopis od svého bývalého vikáře v Grenoblu, který se stal cambraiským arcibiskupem a sekretářem Shromáždění francouzských kardinálů a arcibiskupů (*L'Assemblée des cardinaux et des archevêques de France*). Čteme zde prozíravá slova: „Zdá se nám, že rolí nás biskupů je ponechat vám úplnou svobodu... Patronát nad vaší misí, který by klerikalizoval, nebo by se jako klerikalizace jevil, by jistě u mnohých lidí paralyzoval vaši akci.“¹²⁹ V prosinci 1957 se ale začíná situace měnit. Abbé Pierre, fyzicky i psychicky vyčerpán, dostává příkaz od svého nadřízeného (biskup Fougerat), aby se svěřil do péče doktora Charlese Duranda, který působil na klinice Rives de Prangins ve Švýcarsku, nedaleko Lausanne. Grouèsovi je diagnostikována kýla bránice. V této době je Abbé Pierre již dva roky doprovázen otcem Leurentem, jenž byl ke Grouèsovi přidělen kardinálem Liénardem, jako jeho duchovní asistent. V jednom z dopisů otci Leurentovi z 13. prosince 1957 doktor Durand píše, že Grouèsův psychický stav se lepší a že bude tedy možné přistoupit k operaci. Den před svou operací rediguje Abbé Pierre svoji závěť, jakési vyznání svého druhu.¹³⁰ 19. prosince 1957 je

konstatováno, že operace se zdařila, nicméně doktoři zůstávají skeptičtí a Abbému sdělují, že již pravděpodobně nebude schopen žít tak aktivní život jako doposud. Tento jejich soud měl na otce Pierra neblahé následky. Přes úspěšnou operaci zůstává ve stavu nervového vyčerpání a deprese. Není zcela jasné, zda Abbé Pierre „autorizoval“ zástupce církve k jejím následným krokům, nicméně od této chvíle vidíme, že se kolem něj v jistém slova smyslu uzavírá kruh.

30. prosince je svolána porada, která má řešit současný stav otce Pierra a poradit se o následném vývoji. Mezi účastníky byli: doktor Durand, ošetřující lékař, abbé Leurent, slečna Coutaz a pan Lillaz, dlouholetý přítel Abbé Pierra a člen ústřední emauzské rady. Po konzultaci doktora Duranda se účastníci shodují na tom, že Abbé Pierre neopustí kliniku, pokud neobdrží dobrozdání od doktora Duranda a po dobu čekání na zlepšení stavu nemocného se bude v jeho společnosti zdržovat slečna Coutaz a jeden socius, tj. člověk vybraný z lůna katolické církve, aby asistoval Abbé Pierrovi. Tímto člověkem byl otec Monnier. Bylo také dohodnuto, že ošetřující lékař, doktor Durand, bude mít poslední slovo při schvalování režimu otce Pierra a že tento režim nebude moci býti upraven pokud doktor Durand neurčí jinak (!).¹³¹ Je třeba zkonstatovat, že Abbé Pierre tuto dohodu, která dávala jeho osud plně do rukou lékařů, podepsal. Přestože doktor Durand nakonec povoluje Abbé Pierrovi krátké výjezdy do Lyonu a okolí, tyto cesty se uskutečňují vždy v doprovodu otce Monniera.

Na přelomu let 1957/1958 doktor Durand přistupuje ke speciální chemoterapeutické léčbě, jež představuje, jak podotýká Lunel, jeho vlastní metodu.

„Tato léčba spočívá v ponoření pacienta do stavu úplné ‘hibernace’, a to nepřerušeně po dobu sedmi dnů. Privace vědomí a stravy, dočasná smrt naprogramovaná chemií. Spíše než léčba spánkem je tato chemoterapie pro svoji délku a opakování léčbou smrti... Henry vyvázne těžce oslaben s kolísavou pamětí, způsobenou dlouhými komatickými stavy. V lednu 1958 je blízek smrti...“¹³²

Mezitím v Rue Burdonnais, pařížském centru Emauz, vznikají dvě frakce, jedna, podporována potajmu katolickou církví, požaduje přetvoření Emauz v klasickou charitativní organizaci bez oněch typických skandalizací Abbé Pierra a bez publicity, která se k tomuto vždy vázala. Proti této frakci se vyhraňují přátelé Abbého Pierra, kteří přejmenovávají komunity, ve kterých působí, na Komunity Abbého Pierra. V srdci komunit začíná boj o moc či alespoň o vliv podporovaný různými názorovými proudy.

Mezitím se Henri Grouès pomalu zotavuje z Durandovy chemoterapeutické kúry a začíná zvolna pracovat. „Vše kolem něj je filtrováno a na vše je dohlíženo.“¹³³ 23. února 1958 vychází v *Sunday Express London* článek, který je ve zkrácené verzi otištěn druhý den v *Paris-Journal*. Novinář v něm referuje o Abbé Pierrovi, který je nemocen a zklamán ze svého neúspěchu. Uvědomil si, píše neznámý novinář, že lidská добрota není tak laskavá, jak se domníval! Hluboce skleslý nevděčností se nyní nachází na pokraji sil. U Lunela se dozvíme, že novinář se odvolával na slova otce Monniera, asistenta Abbé Pierra, vybraného církví.

V březnu je Grouèsovi povoleno oficiálně se vyjádřit ke své roli v Emauzském hnutí. V tomto krátkém dopise vyjadřuje vděčnost těm, kteří ho podpořili skutky, a také vyzývá, aby se členové emauzských komunit podřídili vůli nadřízených.

Z výše uvedených skutečností a dalších okolností uvedených v Lunelově textu jsem dospěl k závěru, že se církev v letech následujících po únoru 1954 pokusila „neutralizovat“ svého příliš radikálního syna-odpadlíka. O mentálně konzervativním stavu církve také svědčí fakt, že roku 1954 je katolickou hierarchií zakázáno hnutí kněží-dělníků (*prêtres-ouvriers*), jejichž cílem bylo šířit evangelium v dělnickém prostředí, a to autentickým sdílením těchto životních podmínek.

V případě Henriho Grouèse tak můžeme spatřovat snahu církve eliminovat jeho vliv na veřejnost a samozřejmě také na stále více expandující Emauzské

hnutí. Lze konstatovat, že tato katolická akce měla na emauzské společenství evidentní dopad. Lunel podotýká, že snad jen smrt, či zmrtvýchvstání by mohlo způsobit senzaci. Francouzská veřejnost mající nejasné povědomí o stavu Abbé Pierra začala žít svými vlastními problémy.

Se zlepšujícím zdravotním stavem opouští Grouès kliniku doktora Duranda a uchyluje se do Ermitage des Voirons v regionu Haute-Savoie, kde se jeho zdravotní stav plně zkonsoliduje. Ve stejnou dobu se Roncalli stává papežem Janem XXIII. „Vy jste mým žhavým uhlím,“ prohlásil kdysi o Abbé Pierrovi. Napříště bude Henri Grouès navazovat spolupráci s náboženskými autoritami všech vyznání včetně katolického a to podle konkrétních potřeb, aby mohla být efektivně prosazena podpora akcí na konto chudých ze všech světových regionů.

Život Abbé Pierra je lemován dlouhodobějšími či krátkodobými pobyty v lúnech klášterů (např. Aiguebelle, Trappe de Tamié) Naposledy se Abbé Pierre uchýlil na delší čas do ústraní normanského kláštera Saint-Wandrille v devadesátých letech s přáním strávit zde zbytek života. Tento svůj záměr nicméně sám porušil, když opět pozvedl svůj hlas v boji s mizérií světa. Posledně jmenovaný klášter si vybral Abbé Pierre sám a to z praktických důvodů. V odpovědi Chevallierovi uvádí, že je vzdálen pouhé dvě hodiny cesty od Paříže. Abbé Pierre má v klášteře také svou vlastní celu s přímou telefonní linkou.¹³⁴

Přes peripetie se zdravotním stavem v druhé polovině padesátých let a Abbého skandalizace na účet katolické církve lze říci, že vztah mezi Henri Grouèsem a církví je v současné době „stabilizován“. Abbé Pierre je církví „opatrně“ respektován. Jako živoucí mýtus, nejen jako vyslanec chudých, ale také jako autentický křesťan se silným morálním kreditem si vydobyl svým konáním u francouzské veřejnosti výsadní právo kritizovat jak poměry uvnitř katolické církve, tak pokrytectví hodnot našeho kulturního okruhu.

Spíše úsměvnou epizodou je událost z nedávné minulosti. Roku 2005 vychází v nakladatelství Plon titul *Mon Dieu... Pourquoi?* z pera Abbé Pierra.

Kontroverzní Abbé se zde vyslovuje k některým problematickým zásadám či zvyklostem katolické církve a svým hlasem tak přispívá k diskusi nad otázkami jako instituce celibátu, ordinace žen či homosexualita. Mimo jiné se také přiznává ke svým dřívějším sexuálním zkušenostem k nelibosti části katolické veřejnosti. Henri Grouès tak dává veřejnosti najevo, že s jeho hlasem a mentální kondicí i v jeho devadesáti třech letech musíme stále počítat.

4 EMAUZY – HISTORIE HNUTÍ A JEHO STRUKTURA

Na začátek bych pro úplnost rád zopakoval základní fakta doprovázející okolnosti vzniku komunity Emauz s dodatkem, že není zcela v silách autora práce nedublovat některá z nich, která jsou uvedena v kapitolách, zabývajících se osobností Henriho Grouèse.

4.1 „OBDOBÍ KATAKOMB“

Vznik emauzského společenství datujeme rokem 1949 a spolu s Chevallierem můžeme konstatovat, že jeho přerod do podoby alespoň částečné konsolidace zasahuje prakticky až do roku 1954.¹³⁵ Coutaz označuje tento časový úsek jako „Období katakomb“.¹³⁶

Na počátku Grouès kupuje dům se zahradou v Neuilly-Plaisance, aby sem přilákal mládež z celého světa. Bylo také dohodnuto, že prostory domu budou sloužit chudým dělnickým rodinám z osmnáctého pařížského obvodu, jako místo odpočinku. Dům je záhy pojmenován jako Emauzy.¹³⁷ Příchod prvního člena emauzské komunity, Georgese, kterému Grouès pomohl ze zdánlivě bezvýchodné situace a kterého vyzval, aby mu pomohl s rekonstrukcí domu, předznamenává pozdější změny, které dají vznik fenomenálnímu hnutí. S příchodem dalších chudých a často neúplných rodin či jednotlivců, kteří se postupně dozvídají o existenci „jistého“ Abbé Pierra, se definitivně mění prvotní účel domu jako centra setkávání na komunitu poskytující dočasný azyl lidem, postihnutých sociální exkluzí. Onen aspekt dočasnosti je v pozdější fázi také do jisté míry potlačen, neboť, jak si Abbé Pierre později uvědomí, bytová problematika poválečné Francie se nachází v zoufalém stavu, podobně jako schopnost vlády zajistit svým občanům právo na práci. Roumieux referuje

s odkazem na dobový tisk až o pěti milionech lidí, nacházejících se v neutěšených podmínkách bez opravdového bydlení.¹³⁸

S narůstajícím počtem obyvatel emauzské komunity a s koncem poslancekého mandátu Abbé Pierra začíná Emauzy tížit finanční situace. Po dohodě s „compagnony“ Abbé Pierre přistupuje na návrh jednoho z nich, Augusta Le Galla, aby se pokusili tříditi odpad z popelnic a ten pak prodávat sběrným stanicím. Tímto odpadem má být papír, železo a také hadry. Za stržené peníze skupuje Abbé Pierre následně další pozemky, na kterých budují emauzští hadráři svépomocí provizorní příbytky. Do roku 1954 tak v okolí Paříže vybudovali zejm. Maison du Pont v Neuilly-sur-Marne, Champs Fleuris, Cité Coquelicots, La Réserve, La Pépinière (Pontault), La Pomponnette (Pomponne). Všechna obydlí vybudovaná na zmíněných pozemcích měla provizorní charakter. Je třeba mít na mysli, že emauzští „compagnonové“ používali v první fázi rozličné materiály, často ty, které našli na skládkách nebo jednoduše dostali od lidí v okolí. Coutaz, Simon, či Lunel svorně referují např. o rozbitých autobusech, lehkých stanech aj., ve kterých rodiny přišedší do Emauz spaly na slámě! Není proto divu, že v zimním období se stávaly pastí zejména pro malé děti, které umíraly na podchlazení, či na následky těchto otřesných podmínek.¹³⁹ V létě naproti tomu docházelo k úpalům a Roumieux zaznamenává dokonce i smrt dítěte v důsledku dehydratace opět kvůli špatné izolaci provizorních a narychlo zkonstruovaných obydlí. U Roumieuxe čteme také další svědectví, které nám odhaluje okolnosti vzniku Emauzského hnutí přímo z jeho středu. Vypravěčem je Paul, který v únoru 1954 ve svých dvaceti šesti letech vyslyší výzvu Abbé Pierra. Krátce po dokončení studia filosofie a teologie se vydává stopem do Paříže, respektive do Neuilly-Plaisance, odkud je po krátkém pohovoru „odeslán“ do komunity v Plessis-Trévisse na farmu des Bordes. Jeho úloha spočívala v třídění odpadu na skládce města Champigny-sur-Marne.

„Práce (byla) velmi těžká ve větru a zimě, jídlo podávané v temných ubikacích, odpočinek s dalšími třiceti (lidmi) ve společné nocležně v postelích

nad sebou, neustálá směs lidí různého věku a z různých poměrů: (lidé) rozvedení a znechucení životem, již dříve trestaní, bývalí legionáři, ti, co přestáli válku v Indočíně...”

Během dvou měsíců, čteme dále, se nadřízenému komunity (*responsable*) přihodila nehoda na motorce, a Paul byl tak vyzván Abbé Pierrem, aby nastoupil na jeho místo. Přes argumenty o své nekompetentnosti je otcem Pierrem nakonec přesvědčen a výzvu přijímá.

„Nicméně, velice záhy jsem se před takovou úlohou začal cítit značně osamocen. Neexistovalo žádné centrální uspořádání. Bylo zapotřebí improvizovat. Vzdálen v Paříži nebo v zahraničí, abbé Pierre se dostavoval pouze zřídka. Co se týče ostatních nadřízených z jiných komunit – Neuilly-Plaisance, Neuilly-sur-Marne, Bougival, Pontault, Le Plessis – byli sami zaplaveni povinnostmi, a jedni jako druzí jsme trávili všechnen čas ve svých komunitách. Navíc jsme neměli ani materiální možnost vzájemně se setkat.

To, co mě zachránilo, byli přátelé.“¹⁴⁰

Ke stejnému závěru brzy dochází i Abbé Pierre, který využívá kontaktů z období svého politického angažmá v parlamentu stejně jako všech svých osobních přátel, aby je zainteresoval na chodu expandující komunity. Velice záhy pochopil, mj. právě z legendárního setkání s Georgesem, že lidé, ocitající se na okraji společnosti nepotřebují nic naléhavěji než solidární zájem druhých. Již roku 1954 vznikají proto tzv. výbory přátel (*comités d'Amis*), které svým významným způsobem dotvářejí rodinu Emauz.

4.2 PROMĚNY EMAUZSKÉHO HNUTÍ

Po únorovém apelu Abbé Pierra a s přílivem finančních darů vzniká organizace HLM-Emauzy (*HLM-Emmaüs*). Jejím cílem je podporovat výstavbu nových bytů s finančně dostupným nájemným. HLM je dodnes financována z veřejných sbírek, z výběru nájemného a ze státních dotací.

Samo Emauzské hnutí získává statut občanské společnosti (*Association Emmaüs Paris 1954*) a částečně se tak konsoliduje. Během února se centrum Emauz přesouvá z Neuilly-Plaisance do ulice Burdonnais v Paříži (32 rue des Burdonnais). Sem Abbé Pierre přesune veškerou agendu; část prostoru upraví na kanceláře. Ve zbylé části vybuduje nocležnu pro bezdomovce s kapacitou 110 lůžek. Ve stejném roce je založen také časopis *Faim et soif*, reflektující vývoj Emauzského hnutí, jeho cíle a také v širším měřítku stav bytové problematiky ve Francii. S tím, jak se rozrůstají Emauzy ve světě, se zvětšuje pochopitelně i záběr zmíněné revue.

V dalším průběhu roku vzniká množství iniciativ nejprve v Paříži a okolí, později po celé Francii - ubytovací centra pro lidi bez domova (*centres d'accueils*), stavební družstva (*sociétés cooperatives de construction*) a již zmíněné spolky přátel (*comités d'amis*). Dále je založena Národní unie spolků pro pomoc bezdomovcům (*Union nationale des Associations d'Aide aux sans-Logis*), roku 1957 přejmenovaná na Všeodborový bytový svaz (*la Cofédération générale du logement – CGL*). Vznikají také specifické „kočovné“ komunity, které se přemísťují z místa na místo traktory či kamiony. V květnu 1954 je založena také první čistě ženská komunita. Její specifickou náplní je výroba různých objektů z rákosu, postelí pro panenky, žíněnky, tkaní koberců.¹⁴¹

Lze říci, že jediným jednotícím prvkem v této době je Abbé Pierre sám; osobou, která měla na starosti vlastní agendu hnutí, respektive společnosti Emauz byla pak Lucie Coutaz. V žádném případě ale tomuto konstatování nelze rozumět tak, že měl Grouès faktickou, respektive výkonnou moc do výše

zmíněných institucí zasahovat. Lefèvre uvádí příklad, kdy Abbé Pierre oslovil existující komunity, aby mu pomohly „s jedním projektem“. Když se „compagnonové“ zeptali, jaký bude mít onen projekt efekt, nedostali odpověď. A tak se na projektu otce Pierra odmítli podílet.¹⁴² V počátcích tomu ale prakticky bylo tak, že zakladatel Emauz mohl prosazovat své záměry skrze svoji formální autoritu. O tom, že tak Abbé Pierre činí dodnes svědčí mj. i výpověď Délgeryho, jednoho z nadřízených komunity Saint-André (region Provence – Côte d’Azur).

„Abbé Pierre nám zavolal, abychom pomohli ženě jednoho jeho známého, vysokoškolského učitele, s tím, že se obává, že pokud by se jí pomoci nedostalo, mohla by se pokusit o sebevraždu,“ popisuje Délgery rozhovor s Abbé Pierrem. „Ale...“ pokouší se Délgery oponovat. „Žádné ale neexistuje,“ uzavřel otec Pierre diskuzi.¹⁴³

Během druhé poloviny padesátých let se začínají projevat první rozpory mezi Grouèsem a Emauzským hnutím. Abbé Pierre, nesoucí se na vlně medializace, se čím dál tím více vzdaluje životním podmínkám hadrářů. S nadcházejícím světovým tažením proti bídě se navíc dostavuje oslabení organismu a následné vyčerpání. Stahuje se do ústraní na kliniku doktora Duranda v Rives de Prangins ve Švýcarsku.

Obyvatelé Noisy-le-Grand, jež se jako jedni z prvních s velkou slávou zúčastnili projektu výstavby akutních sídlišť („cité d’urgence“), již po roce konstatují žalostný stav vybudovaných příbytků, jež nejvíce připomínaly svým tvarem eskymácká iglú.¹⁴⁴ „Domy“, pokud vůbec lze použít takový výraz, byly postaveny, na žádost Abbé Pierra, během pouhých několika týdnů a s minimálními náklady. Abbé Pierre umísťuje před tuto komunitu ceduli s nápisem následujícího znění: „Tato osada nejvyšší nouze je ke cti těm, kteří svojí prací, či svými dary přispěli k její výstavbě, a znamením hanby pro společnost, která není schopna důstojně ubytovat své pracující. Abbé Pierre.“¹⁴⁵ Přestože Grouès připustil, že Noisy-le-Grand bylo dlouhou dobu svým

způsobem jizvou na tváři Emauz, nikdy plně nepřiznal svůj podíl viny. Otec Joseph Wrésinski, přezdíváný kněz lůzy, který přišel na pozvání Abbé Pierra do Noisy-le-Grand během roku 1956, se díky neshodám s Pierrem rozchází a roku 1957 zakládá organizaci ATD (*Aide à toute Détresse*). Wrésinski si svým přístupem - žil v Noisy s jeho obyvateli – vydobyl obrovský respekt. V tomto stigmatizovaném místě, které v sousedství vyvolávalo ty nejhorší představy, vybudoval knihovnu, později mateřskou školku a další instituce. Přestože Wrésinski sám považoval tato opatření za přechodná a ačkoli se v problémech této osady plně angažoval, ani jemu se nepodařilo obyvatele Noisy přestěhovat dříve než v letech 1966-1971!¹⁴⁶

Noisy-le-Grand bylo precedentem. Ukázalo především na potřebu jasného vedení a otevřelo tak diskuzi o tom, kdo by vlastně měl vést jednotlivé komunity, respektive, jaké předpoklady by měli jednotliví vedoucí (*responsables*) mít. Zatímco Asociace Emauzy, sídlící v Rue des Burdonnais se dostala během Grouèsovy hospitalizace pod vliv Vatikánu, prostřednictvím katolických kněží zde působících, roku 1958 se vyděluje z rodiny Emauz frakce, jež se označí jako UCC a jež vyslovila požadavek po větší profesionalizaci. Lidé, sdružení kolem Jeana Bouchyho, Henriho Camuse a dalších nejprve oslovují Abbé Pierra, aby se postavil do jejich čela a postavil jejich hnutí na pevný základ. Ať už byla důvodem zmíněná hospitalizace, či jednoduše „nespoutaná“ povaha Abbé Pierra, ten tuto výzvu nepřijal. Zmíněná skupina se přesto osamostatňuje „bez požehnání“ legendárního zakladatele.¹⁴⁷ Abbé Pierre nakonec podpořil jinou skupinu členů a příznivců Emauz, kteří preferovali původní hodnoty – spontaneitu, emoce, entuziasmus a velkorysost.¹⁴⁸ Tato frakce později založí Unii přátel a „compagnonů“ Emauz (Uace). Zatímco vedoucí v komunitách UCC tak budou napříště pocházet z odlišného prostředí, ředitelé v komunitách Uace pocházejí z řad původních „compagnonů“. Jakoby ovšem jejich základní motiv spontaneity předznamenal další budoucí dělení. Z Uace se vydělí *Emmaüs Liberté* (1972), o několik let později *Emmaüs*

Fraternité a následně *Emmaüs Partage*, frakce, která sdružila několik komunit, které se odmítly připojit k existujícím větvím emauzské rodiny. Mimoto vznikají další odnože jako *Accueil et Vie*, s tím, že některé komunity si zachovaly úplnou nezávislost. Zmíněné větve se liší v preferenčních skupinách klientů (matky, matky s dětmi, muži) či ve formě nabízené pomoci (přechodná pomoc lidem v nouzi, pomoc dlouhodobějšího charakteru atd.).

Přes onu zdánlivě chaotickou strukturu je to právě onen duch spontaneity, který zůstal vlastní celému hnutí a jež možná paradoxně zachoval obrovský komplex Emauz při životě.

4.3 KONSOLIDACE HNUTÍ

Zatímco francouzská struktura Emauz procházela od druhé poloviny padesátých let obdobím fragmentarizace, Emauzské hnutí za hranicemi roste díky misím Abbé Pierra periodickou řadou a ten se tak stává prakticky jediným člověkem, který má přehled o celosvětové síti Emauz.

Po období padesátých let začínají nicméně ve Francii opět sílit hlasy, které volají po vytvoření alespoň elementárních zásad, jež by byly závazné celé rozsáhlé rodině Emauz. Roku 1963 je tak vytvořena Rada (*Conseil*) s cílem zorganizovat Sněm (*Assemblée*). Přípravy nakonec budou trvat celých šest let. Roku 1969 tak zasedá v Bernu první Valné shromáždění Emauzského hnutí, jehož se účastní 70 organizací z dvaceti zemí světa. Abbé Pierre byl pověřen vypracováním Všeobecného manifestu (*Le Manifest universel*), který byl Valným shromážděním jednomyslně přijat.¹⁴⁹ Jako další výraz jednoty je vytvořen Generální sekretariát (*Secrétariat général*) se sídlem v Montrealu.

V červenci roku 1971 během druhého Valného shromáždění jsou přijata statuta zakládající občanské sdružení *Emmaüs International*. Při této příležitosti je založena také Světová rada (*Conseil mondial*), pověřená vedením Emauzského hnutí a Výkonný výbor (*Comité exécutif*).

Roku 1974 v Charentonu, během třetího Valného shromáždění je Generální sekretariát pověřen publikováním informací o činnosti Mezinárodního emauzského sdružení (*Emmaüs international*) a to ve formě čtvrtletního informačního věstníku.

V této době lze mluvit již o konsolidovaném hnutí s ústřední správou, delegovanými povinnostmi a jasně vymezenými funkcemi. Nicméně 20. listopadu roku 1985 na sjezdu delegátů jednotlivých francouzských komunit bude realizována touha Abbé Pierra, kterou vyslovil poprvé již v sedmdesátých letech, sjednotit opět francouzskou základnu Emauzského hnutí. Jsou založeny Emauzy-Francie (*Emmaüs-France*). K tomuto „gestu“ pravděpodobně přispěly

také mrazy ze zimy 1984 a opětné vystoupení Abbé Pierra, jež apeloval na francouzskou sekci Emauz, aby se plně a nekompromisně zapojila do boje za záchranu lidí na ulici. Aktem založení francouzské zastřešující organizace se tak v jistém slova smyslu symbolicky uzavřel kruh, který Abbé Pierre roztočil roku 1949, kdy započal, osamocen, svůj boj proti lidské ignoranci, tj. za důstojnější přístup společnosti k člověku.

Bilance je následující. Roku 2002 čítají francouzské Emauzy 112 komunit s přijatými 4000 osobami, 37 spolků přátel Emauz, 22 center pro bezdomovce.¹⁵⁰

Na závěr připomeňme slova ministreského předsedy z období únorového „Povstání laskavosti“ Josepha Daniela, který ilustrativním způsobem glosoval popularitu Abbé Pierra: „Kdyby se během oněch několika týdnů rozhodl ten ďábelský kněz chopit se moci, nemohl by mu v tom nikdo zabránit!“¹⁵¹

5 ZÁVĚR

O popularitě Abbé Pierra ve Francii svědčí neustále narůstající počet knih, článků či jiných forem populárně vědeckých publikací na toto téma, začasťe z per autorů, kteří byli nějakým způsobem, ať profesně nebo lidsky, ovlivněni Emauzským hnutím. Naprostá většina prací je také nesena právě oním emocionálním tónem, neboť k sepsání paměti se uchylují pochopitelně ponejvíce lidé, kteří mají tendenci podělit se o své osobní vidění světa a o svůj autentický přístup ke „své“ realitě života. Není tedy s podivem, že se ve většině případů setkáváme uvnitř textů s motivy nekritického obdivu až adorace nebo v lepším případě s motivem nereflektované úcty k dílu Abbé Pierra.

V této studii jsem se pokusil reflektovat svůj vlastní postoj, který je mimochodem také nesen osobní zkušeností, pramenící ze setkání s Abbé Pierrem, ale zejména ze setkání s emauzskými „compagnony“. Zde předložená práce je ve své podstatě „průsečíkem“ vnitřního vyrovnávání se s prožitými zkušenostmi uvnitř emauzské komunity a s principem rešeršního úsilí při dohledávání pramenů (z širokého spektra zdrojů: texty, audiovizuální materiály, rozhovory atd.) ve snaze objektivizovat si ex post fenomén Emauz, respektive Emauzského hnutí.

Je pochopitelné, že tato práce může být jen pokusem o postihnutí jen malé části emauzské problematiky. S vědomím výše napsaného jsem se po zralé úvaze zaměřil na linii těchto znaků v diachronní perspektivě: Henri Grouès, respektive Abbé Pierre a jeho osobnost – Abbé Pierre, jak je vnímán francouzskou veřejností – Emauzy jako hnutí vyrostlé z Grouèsovy autenticity – proces emancipace Emauz.

Jsem si vědom limitů takto konstruované studie, nicméně širší zhodnocení daného tématu by bylo vhodné spíše pro doktorskou práci.

POZNÁMKY

- 1) P. Lunel – *L'abbé Pierre, L'insurgé de Dieu*, Edition N. 1 /Stock, 1989, Le livre de poche 1991/, str. 9
- 2) tamt., str. 11
- 3) tamt., str. 16
- 4) tamt., str. 16
- 5) tamt., str. 18
- 6) tamt., str. 18
- 7) B. Chevallier - *Bernard Chevallier interroge L'Abbé Pierre, Emmaüs ou venger l'homme* /Éditions du Centurion, 1979/, str. 18
srv. André Roumieux – *L'Abbé Pierre, le pèlerin d'Emmaüs* /Presses du Chatelet, 1999/, str. 17
- 8) H. Amblardová - *Nic než láska, Abbé Pierre v rozhovoru s Helenou Amblardovou* / Karmelitánské nakl. Kostelní Vydří, 2001/, str. 22
- 9) Roumieux, str. 19
- 10) srv. Lunel, str. 31-32
srv. Chevallier, str. 15
- 11) Amblardová, str. 22-23
- 12) Chevallier, str. 27-28
- 13) Francois Garbit padl 8. června 1941 na libanonské hranici.
- 14) Z korespondence: *Vers le plus grand amour, Lettres de Garbit* /Editions du Soleil-Levant/
- 15) Chevallier, str. 29
- 16) *La Vie de saint Francois* (Johannes Jorgensen)
- 17) Roumieux, str. 21, srv. Chevallier, str. 26
- 18) Roumieux, str. 21-22
- 19) B. Simon – *Les chiffonniers d'Emmaüs* /Éditions du Seuil, 1954 et 1971/
citace jsou použity z českého překladu, viz: B. Simon – *Hadráři z Emmauz* /Vyšehrad 1970/, srv. str. 90-91
- 20) Simon, str. 91
- 21) Amblardová, str. 24
- 22) Roumieux, str. 22
- 23) Amblardová, str. 25
- 24) tamt., str. 25
- 25) tamt., str. 52
- 26) tamt., str. 29
- 27) citace z *Mémoires de guerre* (Ch. de Gaulle) u: A. Roumieux, str. 25
- 28) Amblardová, str. 53
- 29) Abbé Grouès je jedním z mnoha jmen, která Henri Grouès v odboji používal (např.: Georges Houdin či Harry Barlow). H. Grouès se v poválečném období rozhodl ponechat si jméno-pseudonym Abbé Pierre. Philippe Falcone věnuje problematice tohoto jména celou jednu kapitolu, kde se snaží přesvědčit čtenáře, že si ho zvolil kvůli ideové návaznosti na první apoštoly křesťanství a tak podpořit legendu, kterou, autorovými slovy, sám „Abbé Pierre“ soustavně buduje. Viz P. Falcone – *La Construction d'une légende*, str. 11 a dále.
- 30) Roumieux, str. 27
- 31) tamt., str. 32
- 32) srv. P. Falcone – *L'abbé Pierre, La construction d'une légende*, kapitola „Variations autour d'un prénom après la guerre“, str. 11-21
- 33) *La vie/hors-série*, speciální vydání číslo 14, věnováno Abbé Pierrovi, 2004
- 34) *La vie*, č.14, 2004
- 35) *La vie*, č.14, 2004
- 36) např. J. Baumel, É. de Narbonne
- 37) *La Vie*, č.14, 2004

- 38) kandidát za region Hérault
- 39) kandidát za region Hautes-Pyrénées
- 40) sedmý pařížský obvod
- 41) Coutaz, str. 19
- 42) tamt., str. 19
- 43) srv. Falcone, str. 111, srv. Lunel, str. 181
- 44) Coutaz., str. 20; P. Falcone, str.111
- 45) ...réssurrection et d'espérance, Coutaz, str. 21
- 46) P. Falcone, str. 112, srv. Coutaz, str. 23
- 47) *Organisation Central des Auberges de la Jeunesse* – Ústřední Organizace Domovů Mládeže
- 48) ve skutečnosti se jedná o člověka jménem Georges Legay, viz P. Falcone, kapitola „*Variations autour d'un prénom après la guerre*“, str. 11-21
- 49) Simon, str. 30
- 50) tamt, str. 30-31
- 51) Coutaz, str. 27
- 52) tamt., str. 27
- 53) tamt., str. 28
- 54) *compagnon* – druh, společník, kolega. V textu ponechávám toto slovo záměrně, neboť představuje typické označení rovného a férového vztahu mezi (dvěma a více) lidmi uvnitř Emauzské komunity. Má zde symbolický význam. Bližší se výrazu „bratr“ používaném v církvi. Bergier uvádí další výrazy běžně používané uvnitř komunity: *chiffonier* (hadrář), jedná se o označení, které je historicky spjaté se vznikem emauzské komunity, resp. Emauzského hnutí, *communautaire* (v češtině neexistuje zcela přesný ekvivalent, lze volně přeložit jako „účastník komunitního života“), srv. B. Bergier - *Compagnons d'Emmaüs* /Les Éditions Ouvrieres, Paris, 1992/
- 55) B. Bergier – *Compagnons d'Emmaüs* /Collection „Le social en acte“, Les Éditions Ouvrieres, Paris 1992/, str. 10, „...mais des RAISONS DE VIVRE.“, zdůrazněno autorem
- 56) „Sloužit méně šťastným... Sloužit nejvíce trpícím“, viz Bergier, str. 8, také Coutaz, str. 123, příloha č. I, v této práci viz příloha č. 1, str. 79
- 57) srv. Coutaz, str. 39
- 58) srv. Coutaz, str. 51
- 59) Jedná se o staré franky. Měnová reforma ve Francii byla uskutečněna až roku 1960
- 60) Falcone, str. 127 – odkaz na Lunela a Simona:početní stavy srv. in P. Lunel, 40 ans d'amour...
- 61) *La vie*, č. 14, str. 12
- 62) Coutaz, str. 71-72
- 63) *Secours catholique, Croix-rouge, L'Armée du salut..* , viz B. Simon - *Chiffonniers d'Emmaüs*, str. 17
- 64) přibližně 400 000 Kč
- 65) *La Vie*, č. 14, str. 16
- 66) *La Vie*, č. 14, str. 16, srv. Coutaz, str. 79, srv. Roumieux, str. 97nn. Coutaz i Roumieux referují o ženě v agónii, která zemřela při převozu na policejní stanici.
- 67) jeden z nejfrekventovanějších pařížských bulvárů
- 68) *La Vie*, č. 14, str. 16
- 69) *La Vie*, č. 14, str. 16-19, srv. Coutaz, str. 81
- 70) *Régie autonome des transports parisiens* – Autonomní správa pařížských dopravních podniků
- 71) „*L'insurrection de la bonté*“, ponechávám překlad Josefa Lédlá, tak jak jej nacházíme u Heleny Amblardové, str. 20
- 72) *La Vie*, č. 14, str.20
- 73) Coutaz, str. 86
- 74) *La Vie*, č. 14, str. 20
- 75) *La Vie*, č. 14, str. 20-21
- 76) *H.L.M. Emmaüs - Habitations à loyer modéré* – státní nebo obecní domy s levnější čínží; Společnost vznikla 17.2. 1954 se sídlem v Paříži, 32 Rue des Bourdonnais

- 77) Srovnej výroční zprávu nadace Abbé Pierra pro rok 2004, *L'état du mal-logement en France*. Průzkum provedený agenturou TNS/Sofres ukazuje znepokojivá čísla: 86 500 lidí jsou bez přístřeší, 200 000 lidí žije v provizorních podmínkách (ubytovny, provizorní konstrukce, 100 000 z nich žije u příbuzných z nemožnosti jiného řešení); 769 000 obydlí (1 300 000 osob) je v nevyhovujícím stavu (absence hygienických zařízení – sprchy, wc, či obou), 1 300 000 lidí (374 000 obydlí) žije ve stísněných prostorech. Z publikovaných dat se také dozvíme, že 320 000 lidí žije na pokraji svých možností placení najemného (nezaplaceny dvě a více měsíčních splátek).
- 78) Boris Simon – *Fêtes et saisons*, č. 92, str. 24
- 79) „cité d'urgence“ – ponechávám v původním znění pro specifičnost a nesnadný překlad termínu. V projektu „cité d'urgence“ šlo o okamžité budování jakýchsi osad, sídelního společenství jednotlivců či rodin, které ale byli postiženy stigmatem sociální exkluze, a tedy již v blízké budoucnosti se stávaly tyto osady-komunity ghety se špatnou pověstí. Dále v textu překládám toto spojení jako „akční sídliště“.
- 80) Falcone, str. 137nn
- 81) tamt., str. 137
- 82) srv. Lunel – *40 ans d'amour*, čteme u Falconeho, str. 138
- 83) Coutaz - ...avec les chiffonniers d'Emmaüs, čteme u Falconeho, str. 141
- 84) srv. Falcone, str. 127
- 85) srv. pozn. č. 76 u Falconeho (*Faim et soif...*)
- 86) Falcone, str. 143
- 87) srv. CD *Eclats de voix/Hors de soi – 2/5* (Místo ani datum vydání neuvedeno)
- 88) Falcone, str. 145 (*Faim et soif*)
- 89) Lunel, str. 305
- 90) tamt., str. 319
- 91) tamt., str. 319
- 92) Roumieux, str. 131
- 93) tamt., str.131, *Institut de recherche et d'action sur la misère*. Je zajímavé, že na oficiálních internetových stránkách IRAMU nenajdeme o Abbé Pierrovi ani zmínku. Ten byl pravděpodobně pouze jen hybatelem ve věci vzniku této instituce, ale pravděpodobně nikdy nevykonával žádnou výkonnou funkci. Naopak jako další osoba, která stála u vzniku IRAMU je uvedena, vedle Yvese Goussaulta, Henryane de Chaponay. (Zaznamenáno 15. 4. 2006)
- 94) Přesný název zní „Přátelé a dobrovolníci IRAMU a Emauz – komunita Emauzy“ („*Amis et volontaires de l'IRAM et d'Emmaüs – communauté d'Emmaüs*“), Roumieux, str. 131
- 95) Lunel, str. 281
- 96) tamt., str. 329
- 97) srv. Roumieux, str. 153, k fenoménu *prêtres-ouvriers* se v této práci jen krátce vyjadřuji na straně 52
- 98) Roumieux, str. 153
- 99) Lunel, str. 335
- 100) tamt., str. 336
- 101) srv. Lunel, str. 352
- 102) srv. Coutaz, str. 103
- 103) srv. Lunel, str. 360
- 104) Lunel, str. 396
- 105) srv. Lunel, str. 396-407
- 106) cca 100 km od Montevidea v Uruguayi

- 107) srv. Chevallier, str. 239nn
- 108) tamt., str. 240
- 109) tamt., str. 240
- 110) srv. Falcone, str. 232
- 111) *Les mythes fondateurs de la politique israélienne*
- 112) *La Vie*, str. 28
- 113) Roumieux, str. 112
- 114) tamt., str. 116, Roumieux čerpá z časopisu *Faim et soif*
- 115) tamt., str. 116
- 116) tamt., str. 125. Parafrázují zde také Roumieuxovu poznámku pod čarou: Louis Guilloux (1899-1980), autor *Černé krve*, představuje spolu s Henry Poulaillem zástupce tzv. proletářské literatury.
- 117) Roumieux, str. 126
- 118) tamt., str. 110, srv. Lunel, str. 300
- 119) Vincenc de Paul, narozen v Gaskoňsku asi 1580, z. v Paříži 1660; kan. 1737. Ve dvaceti se stává knězem. „Pod vlivem pozdějšího kardinála Pierra de Bérulle a na základě poznatků ze služby v chudých farnostech se rozhodl zasvětit celý svůj život chudým. (...) V r. 1633 založil sv. Vincenc spolu se sv. Louisou de Marillac řeholní společnost Dcer křesťanské lásky, jejímž cílem byla péče o chudé, starce, sirotky i vězně a raněné na bojištích. (...) Pečoval o své chudé po stránce materiální i duchovní a ke každému činu přistupoval s pokorou a vírou. Jeho cílevědomá dobrot a šlechetnost vzbuzovala stejné city i v ostatních a získal si mnohé pomocníky a žáky. Ve všem, co podnikal, se snažil brát ohled na city ostatních. Svědčí o tom jeho instrukce, jak mají jeho následovníci přistupovat k protestantům: mají s nimi jednat jako s bratry, s úctou a láskou, bez povýšenosti či blahosklonnosti.“
In: Attwater, Donald - *Slovník svatých*, heslo Vincenc de Paul, str. 384., srv. *Histoire de la France, des origines à nos jours* /Larousse Bordas, Paris 1997/, str. 431nn, 463
- 120) zakladatel organizace *Médecins sans frontières*, mj. také pozdější ministr zdravotnictví a přítel Henriho Grouèse
- 121) Roumieux, str. 105
- 122) Lunel, str. 296
- 123) tamt., str. 314
- 124) Hvižd'ala, Karel – *Jak myslet média* /Dokořán + Jiskrová, Jaroslava – Máj, Praha 2005/, z rozhovoru s Václavem Bělohradským („*Postdemokracie je lobbování a bavičství*“), str. 14
- 125) Lunel, str. 325
- 126) Falcone, str. 239
- 127) srv. Coutaz, str 17, u Falconeho, str. 20
- 128) srv. Roumieux, str. 112
- 129) srv. Lunel, str. 338
- 130) podrobně viz Lunel, str. 339-341
- 131) srv. Lunel, str. 342nn
- 132) tamt., str. 348
- 133) tamt., str. 349
- 134) srv. Chevallier, str. 288-289
- 135) srv. Chevallier, str. 313, Coutaz, str. 27nn, *La Vie*, str. 63
- 136) Coutaz, str. 25
- 137) tamt., str. 21
- 138) Roumieux, str. 89

- 139) jednalo se pochopitelně o výjimky, nikoli o masový trend
- 140) Roumieux, str. 123-125
- 141) tamt., str. 121
- 142) D. Lefèvre – *Les combats d'Emmaüs /le cherche midi éditeur 2001/*, str. 18-19
- 143) rozhovor s Délgerym jsem uskutečnil a zaznamenal v červnu 2006 v komunitě St. André Emmaüs
- 144) viz příloha č. 4: Noisy-le-Grand, str.82
- 145) Roumieux, str. 132
- 146) Roumieux, str. 138, Roumieux se věnuje problematice Noisy-le-Grand na několika stranách (132-141). Zkušenosti jeho obyvatel jsou cenným autentickým svědectvím, vypovídajícím o šíři problému
- 147) Součástí této frakce jsou např. Neuilly-Plaisance či Neuilly-sur-Marne, srv. Roumieux, str. 158, poznámka pod čarou
- 148) Lefèvre, str. 38
- 149) viz příloha č. 1: Všeobecný manifest, str. 79
- 150) zdroj *La Vie*, č. 14, str. 63
- 151) srv. Roumieux, str. 114, poznámka pod čarou

PRAMENY:

- Amblardová Helena – Nic než láska, Abbé Pierre v rozhovoru s H. Amblardovou /Karmelitánské nakl, Kostelní Vydří 2001/
- Attwater, Donald – Slovník svatých /Papyrus Vimperk, Jeva Rudná u Prahy 1993/
- Bergier Bertrand – Compagnons d'Emmaüs /Les Éditions Ouvrières, Paris 1992/
- Coutaz Lucie – 40 ans avec L'Abbé Pierre /Éditions du Centurion, Paris 1989/
- Falcone, Philippe – L'Abbé Pierre, La construction d'une légende /Éditions Golias 2004/
- Harenger, Louis – La planète des pauvres /Éditions J'ai lu, Paris 2001/
- Chevallier, Bernard - Bernard Chevalier interroge L'Abbé Pierre – Emmaüs ou venger l'homme /Éditions du Centurion, Livre de Poche 1987/
- Jacob, Marcel – Páter Petr: revoluce milosrdenství /Signum Unitatis, Nové Město nad Metují 1991/
- Lefèvre, Denis – Les combats d'Emmaüs /Le cherche midi éditeur 2001/
- Lunel Pierre – L'Abbé Pierre, L'insurgé de Dieu /Édition n.1-Stock, Paris 1989/
- Pierre, Abbé – Le bal des exclus, et autres drames sacrés /Fayard, Paris 1996/
- Pierre, Abbé – Mémoire d'un croyant /Table ronde, Paris 1997/
- Pierre, Abbé – Pour un monde de justice et de paix (Abbé Pierre, Père Pedro, propos recueillis par Anne et Daniel Facérias /Presses de la Renaissance 2004/
- Pierre, Abbé – Testament... /Bayard Presse, Paris 1994/
- Prolongeau, Hubert – Sans domicile fixe /Éditions Hachette 1993/
- Roumieux A. – L'Abbé Pierre, le pèlerin d'Emmaüs /Presses du Châtelet, 1999/
- Simon Boris – Les chiffonniers d'Emmaüs /Éditions du Seuil 1971, 2.vydání/,
česky „Hadráři z Emauz“ /Vyšehrad, Praha 1970/

NOVINY A ČASOPISY:

La Vie/hors-série, č.14, 2004

Havlíček, Helena – Kdo je Abbé Pierre?, in: Katolický týdeník, č.5, 6, 7, ročník 3, 1992

Martin-Plichta, Fabrice – Vítězem ankety opět abbé Pierre, in: Katolický týdeník, č.36, ročník 14, 2003

Jandourek, Jan - Miláček chudých, hvězda médií, in: MF Dnes, č.16/20. ledna 2005, ročník 16

INTERNETOVÉ ZDROJE:

<http://www.fondation-abbe-pierre.fr>

<http://www.emmaus-france.org>

<http://www.emmaus-international.org>

<http://www.atd-quartmonde.org/>

<http://www.offices-hlm.org/>

<http://www.union-hlm.org>

<http://www.hlm.coop/>

<http://www.iram.fr/>

OSTATNÍ MÉDIA (CD, KAZETY):

Pierre, Abbé - Eclats de Voix/Le temps des Catacombes (1.díl) /Na žádném ze všech čtyř CD disků nevedeno místo ani datum vzniku/

Pierre, Abbé – Eclats de Voix/Hors de soi (2.díl)

Pierre, Abbé – Eclats de Voix/Corsaire de Dieu (3.díl)

Pierre, Abbé – Eclats de Voix/L'éternel Combat (4.díl)

Témoignage de l'Abbé Pierre /AME, communauté du chemin neuf, 10 rue Henri IV, Lyon, rok vydání neveden/

ENCYKLOPEDIE:

La France d'un siècle à l'autre 1914-2000, Dictionnaire critique /Hachette Littérature 1999/

Histoire culturelle de la France, (4. díl, Le Temps des masses, 20. stol.) /Editions du Seuil 1998/

Histoire de la France, des origines à nos jours /Larousse Bordas, Paris 1997/

Chronique du 20e siècle /Larousse, Paris 1985/

Mémoires du XXe siècle /SGED Encyclopédie Bordas, Paris 1989/

Le Monde, Histoire au jour le jour 1944-1991 /Le Monde 1987/

SEZNAM PŘÍLOH:

- 1) Všeobecný manifest (*Manifest Universel*), str. 79
- 2) Abbé Pierre a Lucie Coutaz, Georges Legay, str. 80
- 3) Abbé Pierre, str. 81
- 4) Noisy-le-Grand, str. 82

PŘÍLOHA Č. 1

Le manifeste universel du Mouvement Emmaüs

Préambule

Notre nom, EMMAÛS, est celui d'une localité de Palestine où des désespérés retrouvèrent l'espérance. Ce nom évoque pour tous, croyants ou non croyants, notre commune conviction que seul l'amour peut nous lier et nous faire avancer ensemble. Le Mouvement Emmaüs est né en novembre 1949 par la rencontre d'hommes ayant pris conscience de leurs situations privilégiées et de leurs responsabilités sociales devant l'injustice, et d'hommes qui ne possédaient plus de raison de vivre. Les uns et les autres décidant d'unir leur volonté et leurs actes pour s'entraider et secourir ceux qui souffrent, dans la conviction que c'est en devenant sauveur des autres que l'on se sauve soi-même. Pour ce faire, se sont constituées des communautés qui travaillent pour vivre et donner. En outre, des groupes d'amis et de volontaires luttent sur les plans civique et privé.

Manifeste

I- Notre loi est celle de laquelle dépend, pour l'humanité entière toute vie digne d'être vécue, toute vraie paix et joie de chaque personne et de chaque société.

"Servir avant soi qui est moins heureux que soi".

"Servir premier le plus souffrant".

II- Notre certitude est que le respect de cette loi doit animer toute recherche de justice et donc de paix entre les hommes.

III- Notre but est d'agir pour que chaque homme, chaque société, chaque nation puisse vivre, s'affirmer et s'accomplir dans l'échange et le partage, ainsi que dans une égale dignité.

IV- Notre méthode consiste à créer, soutenir, animer des milieux dans lesquels tous, se sentant libres et respectés, puissent répondre à leurs propres besoins et s'entraider.

V- Notre premier moyen, partout où cela est possible, est le travail de récupération qui permet de redonner valeur à tout objet et de multiplier les possibilités d'action d'urgence au secours des plus souffrants.

VI- Tous autres moyens réalisant l'éveil des consciences et le défi doivent aussi être employés pour servir et faire servir premier les plus souffrants, dans un partage de leurs peines et de leurs luttes, privées et civiques, jusqu'à la destruction des causes de chaque misère.

VII- Notre liberté: EMMAÛS n'est subordonné, dans l'accomplissement de sa tâche, à aucun autre idéal que celui exprimé dans le présent Manifeste, et à aucune autre autorité que celle constituée en son sein selon ses propres règles d'organisation. Il s'agit en conformité avec la Déclaration des Droits de l'Homme, adoptée par les Nations Unies et les lois justes de chaque société, de chaque nation, sans distinction politique, raciale, linguistique, spirituelle ou autre.

Rien d'autre ne peut être requis de quiconque désire participer à notre action que l'acceptation du contenu du présent Manifeste.

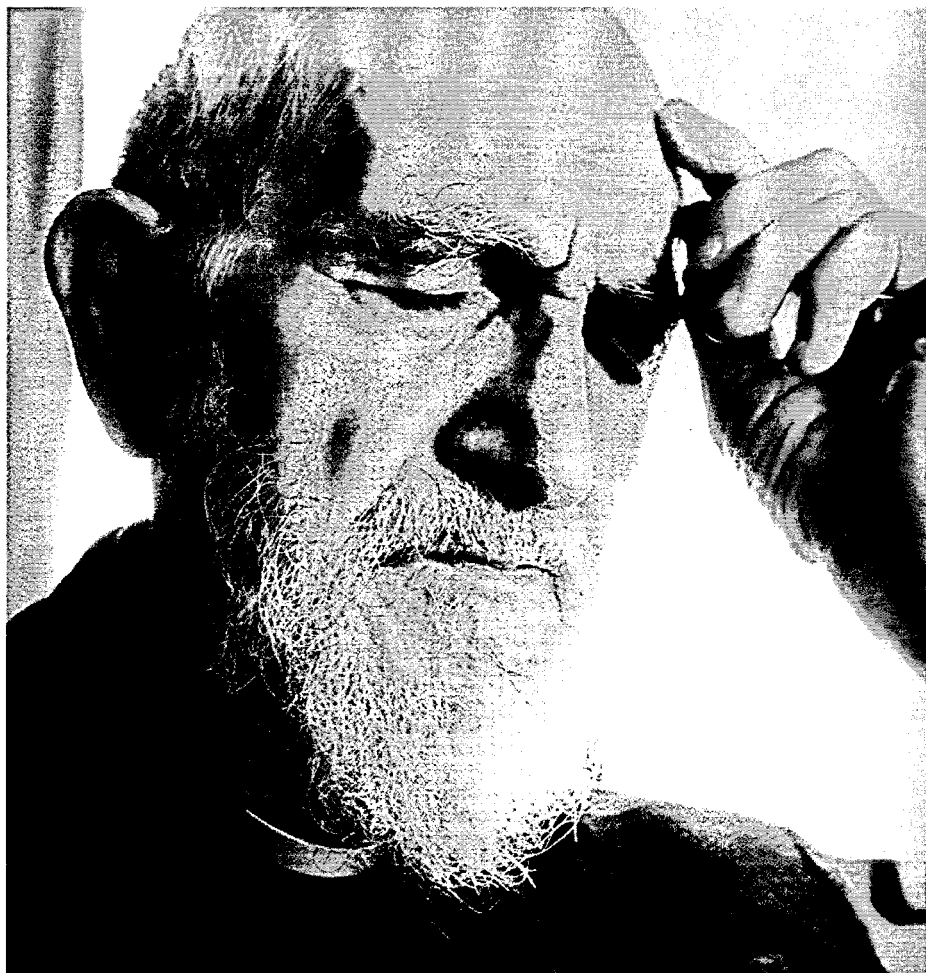
VIII- Nos membres: Le présent Manifeste constitue le fondement simple et précis du Mouvement EMMAÛS. Il doit être adopté et appliqué par chaque groupe désirant en être membre actif.

Abbé Pierre a Lucie Coutaz

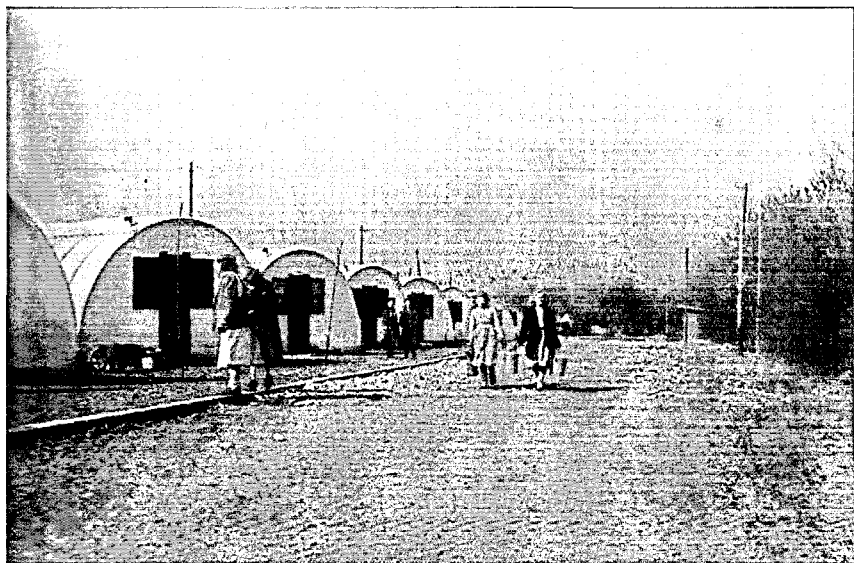

První „compagnon“ Georges Legay

Abbé Pierre (2004)

PŘÍLOHA Č. 4

Noisy-le-Grand (typická iglú)

Noisy-le-Grand (letecký pohled)

